

1. vīta – Marta Bruzgule (Viļānu vsk., sk. Ilze Straujupe)**Tālojums "Muna tāva sāta"**

Tāva sāta. Cik daudz gon izsoka itī divi vuordi! Cik daudz aizkustynoj munu vāļ tik mozū sirdi! Itim divim vuordim ir gon osorys acīs, gon prika bedreitis vaigūs, kai munai mozajai muoseņai, kod jei pasmaida.

Muna sāta – munu bierneibys atmiņu pylna. Munam tāvam – juo godu atmiņu pylna. Munam tāva tāvam – juo dzeivis pylna. Munam vactāva tāvam – spēka pylna. As asmu jau caturtuo paaudze, kas te dzeivoj. Sātu jau pirms vairuok kai symts godim ciels ir muns vacvactāvs ar sovu bruoli vacuo dzerauņis krūga vītā. Šūpavasar kūrmuļš pīracs daudz ķīģeļu lausku, tū pošu ķīģeļu, kuri tykuši muolā izmeiceiti i tepat natuoļi dadzynuoti. Kotrai nu lauskom ir sovs myužeibys stuosts. Blokus vēl vīna vacuo sāta, kurā dzims i audzs muna vactāva vactāvs. Pogolmā klieteņa, jau vairuok kai symts pīcdesmit godu stuov i globoj sevī atmiņis par tim laikim, kod beja pylna ar graudim.

Sāta – starp ceļu un Maltys upi. Mes ar tāvu te studiejom ūzulus, kod Latvejai palyka symts godu. I vēl te ir lels akmiņš upis krostā. Tāvs maņ stuostieja, ka tū asūt laduoji atnasuši. Tū pošu juo tāvs jam ir saciejs. Maņ pateik izkopt iz ituo akmiņa i nūdžīduot kaidu dzīsmi cytim i pošai par priku. Te ir arī lels sads, kurā kotru pavasari mani pīcei tī rūžainī uobeļu zīdi ar savu smaržu. I bitis, kas jimūs centeigi meklēj tū madu, kuru muns tāvs vieļuok atnas voska rāmeišūs, kod apcīmuoj bitis vosorā. Juo tāvs jam ir īmuociejs šū omotu. A pyrmū bišu strūpu izduovynuojs krystāvs. Tagad as asmu sova tāva lyluokīs paleigs, kod vajag kū atņast voi aizņast. I maņ nimoz nau bais! Piec tam mes obi smaržojom piec dyumim i voska.

As kotru dīnu varu vāruot lelū saulis ceļu. Pi vīna ustobys lūga jei mani nu reita mūdynoj, pi ūtra – vokorā guldynoj. Zīmā radzu, ka cīši mozs tys ceļš, pavysam tepat, leluo ceļa golā, nu a vosorā... Vosorā ir daudz saulis. Pi muna lūga aug ūzuls, tū jau studiejs ir muns tāvs, cikom nivīns nav redziejs. A kod īraudzieja, žāl palyka grīzt, tai jis tī i aug i globoj munus klusūs sapņus.

Tāva sāta - tu myusus pasorguoji nu paguojušos vosorys vātrys, kod dabasi juka ar zemi. Brakšāja ūzūla zori i lyuza kūki. As apķieru sovu mozū muosu, kura rauduoja, i baileigi vierūs iz muoti, kas skaļi lyudzās, lai tik paļik lūgi i jumts. I vyss nūryma. Tik leluos eglīs i vacuo kļova, kas te aug jau symtu godu, vairs nabeja. I tuos uobeļneicys, kas pavasarī tik bolta zīdāja.

Tāva sāta. Cik gon prika i skumju ir puordzeivuojušys tovs sīnys? Jaunu cilvāku dzimšonu i vacūs cylvāku aizīšonu. Tāva sāta. Tikai divi vuordi, bet tyk sylti. Tīši te asmu pasaciejuse sovu pyrmū vuordu, spāruse sovus pyrmūs, nadrūsūs sūļus, i puotoru gruomotā izlasiejuse sovu pyrmū vuordu. As te dzeivoju, raudu i smejūs, i breižym skumstu. Te ir suocīs munys dzeivis stuosts.

1. vīta – Aldis Veigulis (Dravnieku pmsk., sk. Irēna Mičuliša)**Stuosts "Lidojums"**

Es lidoju kai putns pa gaisu viers sovim Stabuļņikim. Apakšā palik muojis ar kruosainim jumtim. Vysvaira ir palākūs, bet ir ari sorkoni, bryuni i zali. Es radzu ceļus. Malnus, ar asfaltu i bryungoni dzaltoneigūs grants ceļus. Cyti ir ploti, citi – šauri, bet visi koč kur aizvad. Plotī – iz piļsātom, bet šaurī – iz lauku muojom.

Juopalidoj pasavērt, kai izaver tyvuokuo apkuortne. Es lidoju uz zīmeļu pusi, uz Gaļānim jeb Vydsmuižu. Debesīs augši slīnās gaiši palākī bazneicys tūrni. Tur ir vacais muižys parks, ari vacuo muižys āka. Storp kūkim radzamyš skulpturys – varde, eņģeļš, zyrga golva, ari krokodils. Tys maņ vysvaira pateik, jo izaver kai dzeivs.

Austrumu pusē lauki i teirumi, leli gūvu bori gonuos. Gūtenis raibys, bryunys, pat boltys. Tur ari mežs, kura vydā speid Ceperu azars kai puspavārta acteņa (jys taidys nalylys i šaurs).

Laižūs uz rītumim. Tur munys babys sāta. Pamuošu jai, kod baba sīs sovys gūtenis voi ravēs duorzā. Maņ pretī uzrīs juos suņuki – Rembis, Tobiks voi Rekss.

Tuoļuok – iz Seiļukolna pusi. Tur dziļi meži ar zaļom egļem, prīdem i boltim bārzim. Vēļ ari leli pūri ar sorkonom dzērvīnem. Tuos speid syunuos kai mozys ūgleitis.

Nu laiks dīnvydu pusi apsavērt. Te lylais ceļš uz Rībenim i Preilim. Brauc mašinys, taidys mozenis izaver nu augšys. Kai zili dīdzeni puori ceļam aizalūka upeitis – Sauna i vasalys treis reizis – Feimanka.

Breizim sabīzej muokūņi, tod juonūsalaiž zamuok i juopasaver, kai tī veidoj vysaidus dzeivnīkus – vuškenis, zivtenis, reizem kaidu luoci voi nazvāru.

Piec ceļuojuma atsagrīžu sātā i vysim pastuostu, kū redzieju.

2. vīta – Selīna Svikša (Maltas vsk., sk. Nelliya Krasnobaja)

Dzejūļs "Muna sāta"

Nominativs.

Muna sāta – atmiņu krōtuveite,

Kurā salykti lelōkī dōrgumi.

Ite aust poši skaistōkī reiti

I vokorūs skaisti aizīt mōkūni.

Genitivs.

Munys sātys aura ir mīļums,

Ar prīcu eju gulēt i mūstūs.

Spēlis un smīkli ar mōsu,

Bet ari burtus rakstēt jai mōcu.

Dativs.

Munai sātai sīnys kai snīgs,

Jumts kai nūtaka deļ švakō vysa.

Pogolms – vīta, kur kačeišim mīreigs mīgs,

Lūgi – spīgeli, kur sauleite pucejās.

Akuzativs.

Munu sātu apskaun egļu rindys,

Puču pļovys – skaistys, krōšnis.

Viers sātys debesis zylys,

Tū sorgoj zaltains žūgs.

Instrumetalis.

Ar munu sātu saistōs bolts mōkūņs

Dīveņam blokus – sorgōts i apdzeivōts.

Vēļ apkōrt ir mōkūni cyti,

Bet na tik mōjeigi un skaisti.

Lokativs.

Munā sātā es jytūs kai aiz vairūga,

Kas nalaiž cauri nikū ļaunu,

Kai zam sylta deča –

Syltumā, drūšeibā un laimeiga.

Vokativs.

Muna sāta!

Tu byusi myužam svāta!

3. vīta – Danute Rudoviča (Kārsavas vsk., vecmamma Ilga Rudoviča)

Stāsts par mūsu lauku mājām.

Es gribētu pastāstīt par lauku mājām, kurās bērniņu pavadīja mans tētis. Tagad tur dzīvo un saimnieko mana vecmāmiņa. Tieši no viņas stāstiem es uzzinu par šīs vietas pagātņi, par mūsu dzimtas cilvēkiem, kuri kādreiz te dzīvojuši un strādājuši.

Māja ir samērā veca, uzcelta pirms vairāk kā 80 gadiem. Pagājušā gadsimta sākumā zemi no Padoles muižkungas nopirka mans vecvecvectēvs Rudovičs Staņislavs. Lai iekoptu zemi un uzceltu dzīvojamās ēkas, vajadzēja smagi strādāt. Es varu tikai apbrīnot viņu spēku un izturību!

Īpašu skaistumu apkārtnē dod koki. Ir oši, kļavas, liepas, bērzi, bet visvarenākie tomēr ir mūsu septiņi ozoli. Izrādās, tos visus iestādījis vecmāmiņas tētis, mans vecvectēvs Francis. Tā nu visi septiņi ozoli aug mūsu pagalmā un sargā māju apmēram piecdesmit gadu garumā.

Vecvectēvs bija liels dabas mīļotājs un čakls amatnieks, prata izgatavot dažādus darba rīkus un mūrēt krāsni. Vēl tagad šķūnī glabājas viņa gatavotais arklis.

Bez arkla mūsu mājās ir daudz citu vecu priekšmetu, piemēram, vecas grāmatas, linu palagi ar mežģīnēm, jostas, cimdi. Brīžiem var likties, ka te ir kā muzejā. Par visiem priekšmetiem man pastāsta vecmāmiņa. Man pašai no senajiem priekšmetiem visvairāk patīk sienas pulkstenis. Pēc vairāku gadu klusēšanas tas ir salabots un skaita stundas.

Man un visiem, kas iegriežas mūsu mājās, ļoti patīk vecmāmiņas puķes. Tās zied no pavasara līdz vēlam rudenim. Pavasarī tulpes, vasarā dienziendes un lilijas, rudenī dālijas, gladiolas, miķelīši. Cik daudz dažādu krāsu! Īpašs stāsts ir par mūsu māju peonijām, kuras aug dienvidu pusē, vissaulainākajā vietā Izrādās, tās te aug ļoti sen, apmēram astoņdesmit gadus. Katru vasaru tās saplaukst rozā un baltiem ziediem. Un kā tās smaržo!

Brīvdienās var aizbraukt uz laukiem un jauki pavadīt laiku. Te ir skaisti visos gadalaikos. Ziemā var slēpot pa piesnigušo meža celiņu vai braukt no kalna ar ragaviņām. Vasarā mūsu pļavās var salasīt visskaistākās smilgas un puķes. Pavasarī var uzlikt putnu būrīšus un sagaidīt gājputnus. Rudenī jāpalīdz novākt dārzeņus un ābolus.

Mūsu lauku mājas ir īpaši skaista un mīļa vieta. Visa ģimene te kopā strādā un atpūšas. Mums visiem te ir tik labi!

7.-9. klašu grupa

1. vīta – Gunita Vjakse (Riebiņu vsk., kons. Ruta Vjakse)

Miniatūra „Paldies vecvecākiem!”

Braucu ciemos pie vecvecākiem. Jau no attāluma pavīd diķis, kura krastā pavasarī un vasarā lepni pastaigājas bacans. Kas gan nepazīst bacanu, kuram apgērbts baltas krekliņš un melnas īsbikses, bet kājās sarkani gumijas zābaki. Kāpēc gumijas? – Jo pa slapjām pļāvām meklē vardīves.

Jā, tā nedaudz citādi runā mans vectēvs. Viņam svarīgi to bija iemācīt manai mammai, tagad man – to atšķirīgo latgalisko, to, kā runāja viņa dzimtajās Dienvidnieku mājās, kuru vairs nav. Folklorā? - Jā un nē, jo man tā ir vistuvāk no visām dziesmām un pasakām, jo tā ir mana vectēva valoda.

Celiņa vienā pusē aug liepa, bet otrā pusē ozols. Kaut gan viņiem ir tikai divas meitas, vienalga tika iestādīts ozols, lai stiprs pamats dzimtai, un gan jau būšot arī kāds puisis. Nu to pamatu stiprina arī trīs mazdēli.

Blakus mājai ir aka, kas kuplas ķirsavniecys tuvumā ir īpaša ar savu otrādi apgāzto, vienmēr tīro spaini un veco akas rulli. Cik gan reižu esmu to griezusi augšā un lejā, lejā un augšā, bet ne tik daudz, lai ūdeni smeltu, bet lai dzirdētu vectēva dzejoli:

Uz vacim okys syrupim
Raud rasnym byudim vardiva
Par sovu veiru rupuci,
Kurš nav nu kara pournocis.

Un tad parasti sekoja saruna, kas aizvijās līdz vectēva bērnības dienām.

Kad esmu nonākusi tiktāl, līdz akai, vienmēr, vienmēr no istabas iznāks vai nu viens vai abi mani vecvecāki, kam ir pieņemts izrādīt godu atnācējam, atverot durvis, iznākot priekšā. Un arī atvadas tiek mātas te, nevis istabā.

Vecmāmiņa un vectētiņš ir šo māju rūķi, kuriem ir savas paražas, sava dienas kārtība, sava valoda un savas sarunas. Laiks te arī rit citādāk, lēnāk un mierīgāk.

No pagalma kaļitķeņa ved uz vecmamma pujeņu dārzu un uz lepno gladiolu dobi, kur aug Oskari. Un tur smaržo pēc piparmētrām, kuras ir atnestas līdzī no viņas mājām. Un piparmētru čaja te garšo vislabāk, atliek to ieliet no resnvēderainā čaiņika un atgriezties mierā.

Un tur, starp bērziem reiz bija diķītis, kur auga peikstuļi, asari un raudas. Bet vēl tagad tur aug bekas un vilnīši. Nemaz nav uz mežu jāiet. Es taču teicu, ka te ir kā pie rūķiem.

Reiz mamma stāstīja, kā maza lēkājusi pa vuolim, lai salasītu nopļautos ziedus, paņemtū rokās lecošo sienāzi vai atkal un atkal pajautātu savam tētīm kādas zālītes vai puķes nosaukumu. Bet tētis stāvēja ar izkapti rokā, trina to ar streiči un atbildēja uz visiem jautājumiem. Vectēvs un daba ir vienots veselums. Tikai viņš zina, no kuras puses pūš vējš, kad ir jauns vai vecs mēnesis, kad gaidāms lietus. Tikai viņš zina to visu gadu no gada, kas byus, kod dzaguze aizkyukos, kad debesis sarkanas, kad migla ceļas.

Katru gadu pie viņiem atgriežas strazdu pāris, kurš ne tikai mitinās vectēva taisītā strazdubūrītī, bet priecē ar savu dziesmu un lepno iešanu pa pļavu, lasot dzeltenajā knābītī tārpiņus mazuļiem. Vectēvs pazīst visus putnus, bet, ja ir ieceļojis kāds svešinieks, vecmamma atbildi atradīs enciklopēdijā.

Vectēvs nav nekāds dziedātājs, vecmamma pat saka, ka viņš skolā nav neko iemācījies, jo blēņas darījis un vournys šaudiejs gajeņā, bet bieži esmu dzirdējusi viņu dziedam tautasdziesmu vai skaitām dzejoli:

Sko kotik na plotik,
Učkami mruga,
Lydna pesenka,
Toļka nedluga.

Tas ir poliski, nezinu, vai pareizi rakstu vai izrunāju, bet tam laikam nav nozīmes, jo tā ir vectēva folklorā, ko gribu atcerēties.

Vecmamma un vectēvs ir kā divi rūķi, kuri zina gan pasakas, gan anekdotes, bet vissvarīgāk ir tās sarunas, kad, izdarot ko jocīgu, tieku nosaukta par jadvīgu vai amerikanskū syudu. Un apvainoties neviens negrasās itin nemaz, jo tas ir šo māju un šo cilvēku siltums. Un vai kāds zina, kā garšo vecmamma gatavotais goģeļmoģeļš? Mmm, to zinu tikai es, it sevišķi, kad vecmamma domā, ka man sāp kakls vai gribu ko gardu. Un miers, miers, miers...

2. vīta – Elvita Budreviča (Ludzas pils. ģimn., sk. Inta Žeikare)

Kādas vēstules stāsts

Mūsu dzimtā ir saglabājusies vēstule, ko 1921. gadā saņēma mana vecvecvecāmāte Luīze Daukste no sava pirmā vīra Augusta. Ir liels brīnums, ka šī vēstule ir saglabājusies. Es bijīgi turu rokās 100 gadus veco sadzeltējušo un ieklēsto papīru, skatos uz kārtīgi ar tinti rakstītajiem burtiem un kārtējo reizi, skudriņām skrienot pa muguru, klausos vienu no dzimtas stāstiem.

Luīze dzimusi 1888. gadā Pudinovas pusē Mihalovas sādžā Pugoviču ģimenē. Viņai bija brālis Mateušs un 2 māsas: Ilze un Marija. Tā kā vecākais brālis strādāja par vilcienu konduktoru, Luīze devās pie viņa uz Pēterburgu, lai mācītos par modisti (šuvēju), joprojām ir saglabāta arī viņas šujmašīna Singer. Tur kādā latviešu pasākumā satikusi savu nākamo vīru Augustu Daukstu, kas dienēja cariskās Krievijas armijā. Bija Pirmā pasaules kara laiks, Eiropā un Krievijas Impērijā plosījās spāņu gripa un citas lipīgas slimības. Daukstu ģimenē saslima visi 3 bērni, bet izdzīvoja tikai viens – dēls Juris. Pēc 1918. gada revolūcijām Luīze ar Juri devās uz Latviju pie Augusta vecākiem, bet viņam pašam bija jāturpina dienests armijā. Tieši šajā laikā arī tapa Augusta vēstule, ko mūsu dzimtā joprojām glabā manas mamma krustmāte. Tā rakstīta krievu valodā, iespējams tādēļ, ka zaldātu vēstules pārbaudīja cenzūra. Augusts satraucas, ka nesaņem nekādas ziņas no dzimtenes. Viņš stāsta par grūtajiem sadzīves apstākļiem, par to, ka no tīfa miruši vairāki paziņas. Ir sākusies ziema, viņš priecājas, ka vasarā ir izdevies sarūpēt malku. Ja pavasarī Petrogradā dzīves apstākļi uzlabosies, tad Luīzei būs jābrauc turp, ja ne- viņš atgriezīsies dzimtenē. Viņš raksta, ka vispirms Latvijā atgriezīsies bēgļi, tad visi pārējie. Augusts pēc pilsoņu kara beigšanās demobilizējās, pārdeva ģimenes iedzīvi un ar vilcienu devās uz Latviju, bet ceļā mira nenoskaidrotu apstākļu dēļ.

Luīze apprecējās otrreiz ar Augusta brāli Aleksandru, viņu ģimenē piedzima 2 bērni: Valentīna (mana vecvecmāmiņa) un Aleksandrs. Otrā pasaules kara sākumā Luīzes vecāko dēlu Juri iesauca Sarkanajā armijā. Kaimiņi nodeva ģimeni vāciešiem, un Luīze ar bērniem (vecvecvectēvs Aleksandrs jau bija miris) tika izsūtīti uz Salaspils koncentrācijas nometni, vēlāk uz darba nometni Vācijā. Karam beidzoties, viņus atbrīvoja sabiedroto karaspēks un Luīze ar bērniem nokļuva Francijā. Tur viņi strādāja, dzīvoja bēgļu nometnē, cieta badu. Izdzīvoja, pateicoties pārtikas paciņām, ko ar Sarkanā Krusta palīdzību sūtīja brāļa Mateuša ģimene no Latvijas. Kaut arī bērni gribēja palikt Francijā, Luīze nolēma atgriezties mājās, jo cerēja, ka dēls Juris ir dzīvs, bet viņš krita pie Staraja Rusas jau 1941. gadā. Mājupceļam naudas nebija, tad viņa nogrieza savu garo bizi, kas bijusi līdz ceļgaliem, un pārdeva to kādai franču oficiera sievai, par matiem iegūtā nauda palīdzēja atgriezties Latvijā. Prieku par atgriešanos aptumšoja tas, ka vīra mājas Baltinavas pusē bija stipri izpostītas un izlaupītas, jo tajās viņu prombūtnes laikā dzīvoja gan dažādi vietējie, kas bija zaudējuši pajumti, gan iebrucēji. Vēlāk savas mājas viņi atguva, bet lielākās daļas mantu vairs nebija, jo neviens nedomāja, ka pēc koncentrācijas nometnes viņi ir dzīvi un atgriezīsies. Tāpēc šīs vēstules saglabāšanās ir īsts brīnums.

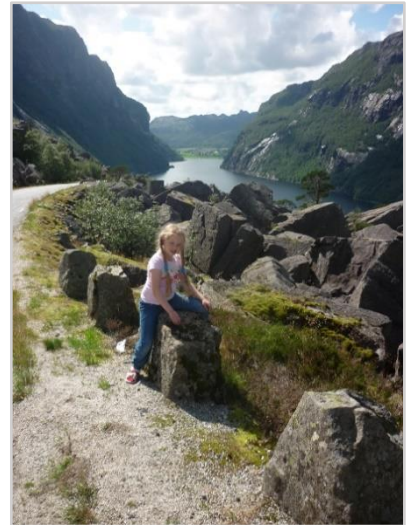

3. vīta – Adriāna Volonte (Riebiņu vsk., sk. Rita Pudāne),

Vēstule pelēkajam Norvēģijas akmenim

Sveiks, mans bērnības draugs!

Raksta Tev mazais, žiperīgais meitēns ar sārtajiem vaidziņiem, lielajām acīm un garajām biželēm, kam Tu pirms 10 gadiem tur, svešumā, biji draugs. Es nesapratu Tavu valodu, Tu nesapрати manējo, bet cik gan bieži es skrēju pie Tevis! Tu gulēji starp tūkstošiem citu akmeņu. Man Tu biji īpašs. Pie Tevis es skrēju, kad biju uztraukusies par māmiņas un tēta garajām darba stundām. Es pieglaudū savu sasarkušo vaidziņu Tavam aukstajam vaigam, un tas kļuva siltāks. Tu nomierināji mani. Kad ilgojos pēc mīļās vecmāmiņas un lielā brāļa, es skrēju pie Tevis, lai mazinātu savas skumjas. Pie Tevis es skrēju pēc skolas, lai stāstītu par savām dienas gaitām. Pie Tevis vedu arī savus vecākus, nogurušus, bet mīļus. Es lēkāju pa Tavu muguru un priecājos, ka esi.

Bet kādā augusta dienā es pamanīju, ka mājās virmo tāda savāda noskaņa – māmiņa sākusi smaidīt, tētīm uzlabojies noskaņojums. Vecāki kārtoja ceļasomas. Vai mēs dosimies ceļojumā? Es pārsteigta lūkojos māmiņā. Tētis padeva manu somu. Es paņēmu to – liku mantas, grāmatas... un raudāju... Mēs gatavojāmies doties mājās. Man pieauga spārni. Man likās, ka spēju lidot no prieka un laimes. Es biju tik laimīga, ka aizmirsu tevi – manu draugu 2 gadu garumā. Piedod! Es neatvadījos no Tevis! Lidmašīna mūs nesa uz laimīgo zemi – uz mājām.

Nu es esmu izaugusi par gudru, mīļu un jauku pusaudzi, bet Tevi atceros. Šeit, mājās, man arī ir draugs – Latvijas pelēkais akmens, kas ir līdzīgs Tev, tikai daudz mazāks. Kad man kļūst skumji, es paņemu to plaukstās un sajūtu mieru. Zini, pelēkais Norvēģijas akmens, lai cik skaista un bagāta ir Tava zeme, lai cik laimīgi cilvēki tajā mīt, es nespētu tur ilgi dzīvot. Mana vieta ir te – Latvijā! Tikai te katrs akmens, katrs ziediņš, katra smildziņa un katrs kukainītis runā manā valodā. Latviešu valodā. Tikai te es varu izbaudīt patiesu ziemas baltumu, kad mirdzošas sniegpārslīņas krīt aiz mēteļa apkakles. Redzēt burvīgu sarkankrūtīti baltajā sniegā. Tikai te katru pavasari gājputni, atgriežoties no tālajām zemēm, tik priecīgi sveicina no zemes izspraukušos sniegpulksteņus un vizbules. Tikai te es varu gulēt zaļajā zālītē, klausīties sienāža vijoļspēli un, lūkojoties saulītes sejā, apēst saldu zemenīti. Jā, arī Tu redzi to pašu sauli, bet tik silti tā mani silda tikai mājās. Tikai te es varu pa krāsainām, čabošām koku lapām doties uz skolu un satikt savus draugus, darīt darbus un nedarbus.

Tu – mans bērnības draugs, bet patiesi es mīlu šo mazo, pelēko akmentiņu manas mājas pagalmā, kurš man mēdz stāstīt par seniem notikumiem, par nežēlīgiem kariem, kas gājuši pāri Latvijai, par slimībām, par prieka un laimes brīžiem, par cilvēkiem un viņu tikumiem.

Mans akmens ir vienmēr kopā ar mani. Viņš vēro, kā es Lieldienu rītā savas mājas pagalmā meklēju krāsainas olas un šūpojos mana tēva taisītās šūpolēs. Pelēkajā vaigā atspīd Jāņu nakts ugunskura sārtās liesmas. Mans draugs dzied līdzīgo dziesmas, kas kā gara upe aizvijas pār pakalniem un norām. Vai Tu esi kādreiz dzirdējis līgotāju gaviles? Laikam jau nē, jo Tavi ļaudis svin citus – savus svētkus.

Mārtiņdienas rītā es apsedzu savu draugu ar krāsainām kļavu lapām, lai jau atpūšas, jo tuvojas ziema. Tu domā, viņš mierīgi gulēs lapu kaudzē kā lācis un gaidīs pavasari? Nē! Kā lai gul, ja, atnākot Ziemassvētkiem, tiek rotāta eglīte, dziedātas dziesmas un dedzinātas svecītes. Mans draugs arī izbāž savu degungaliņu no sniega kupenas, lai neko nepalaistu garām. Un, kad, uzspīdot siltajiem saules stariem, sāk mosties baltie sniegpulkstenīši, kopā ar viņiem mostas arī mans akmens, lai klausītos jautrajās cīruļu dziesmās, sīko strautiņu un urdziņu čalošanā un

gaidītu mani. Viņš zina, ka es tepat vien esmu un nekur nepazudīšu, jo mana vieta ir te – blakus manam pelēkajam Latvijas draugam.

Es paņemu plaukstās savu akmeni, ielieku kabatā atmiņas par Tevi, pelēko Norvēģijas akmeni, un dodos savās gaitās, dungodama "Zynu, zynu tāva sātu, navajaga ruodeituoja...", pilna lepnuma par to, ka esmu latviete un dzīvoju Latvijas visskaistākajā novadā – Latgalē. Atmiņas par Tevi silda manu sirsnību, bet neaprostāmas laimes sajūtu sniedz tikai MANS akmens mājas pagalmā.

Kad es izaugšu liela, es noteikti braukšu pie Tevis ciemos un paņemšu līdzīgu savu pelēko draugu. Gribu Jūs iepazīstināt. Vai Tu neesi mani jau aizmirsis? Vai gaidīsi?

Ar mīļiem sveicieniem no Latgales Tava mazā draudzenīte Adriāna

3. vīta – Marks Tučs (Maltas vsk., sk. Skaidrīte Babre)

Tēlojums "Mana bērnība"

Nesen literatūras stundā es iepazīnos ar Mirdzas Ķempes miniatūru "Mana bērnība". Man patīk tas, cik tēlaini raksta autore par savām bērnības atmiņām, ka "bērnībai ir aveņu lūpas un melleņu acis, iesārtu lāceņu krelles ap kaklu. Agros rītos viņa skraida pa siliem un tīreļiem ar sēņu grozu, mijkrēšļos uzmeklēja naktsvijoļu takas, piesaulē dejo bezdelīgactiņu pļavās".

Izlasot šo darbu, es aizdomājos arī par savu bērnību. Interesanti, kāda ir mana bērnība? Kāda tā ir? Kādas acis ir manai bērnībai?

Manuprāt, manai bērnībai ir Latgales ezeru zilas acis. Bērnību iepriecina rotaļas ar ūdeni. Kad ziemā applūst meža dziļā ieplaka, tā staigā pa ledu un smejas par gaisa burbuļiem, kas peld zem kājām. Brīžam bērnība palēk pa sasalušo ledu, un tas saplaisā, veidojot brīnumainus rakstus. Nu gan viņa ir bezbailīga, pat pārgalvīga, jo vasarā šajā ieplakā varētu pat nopeldēties. Ar draugiem tai patīk sacensties, metot sprunguļus upē un iztēlojoties, ka tās ir mazas, draiskas laiviņas, kas peld pa Daugavu, cenšoties uzvarēt. Kad ziemā ir pietiekami auksti, bērnība dodas uz Maltas upīti un vēro dreifējošos ledus gabalus un iztēlojas, ka tās ir ziemas peldošās salas. Kad viņa dodas pastaigās, meklē pēc iespējas garākas un citādākas lāstekas ar atzarojumiem un bedrītēm. Bērnības rokās lāstekas kļūst par ģitāru vai zobenu, vai par pašas veidotā sniega eža adatām. Nokļuvusi Pušā pie vectēva, tā pikojas un draiskojas, taisa sniega eņģeļus, slēpo, brauc ar ragaviņām un plēvi, ceļ visdažādākos cietokšņus no sniega ķieģeļiem. Sniega cietokšņi atgādina arhitektūras brīnumus. Tos nāk apbrīnot visi radnieki.

Vasarā mana bērnība taisa plostu, lai dotos ceļojumā pa lielo un gleznaino, un mazliet noslēpumaino Pušas ezeru. Tā peldas un nirst, vai vienkārši atpūšas uz piepūšamā matrača un ļaujās, lai viņai viņu nes. Tā maksšķerē klusumā un mierā un saskaita visas zivtiņas rāmajā un skaidrajā ezera ūdenī. Kad Lūznavas muižā ir mākslas pikniks ar supdēļu atrakciju, viņa skrien taisā ceļā pie tiem, galvenais, lai tikai neiegāžas diķī. Manai bērnībai ļoooooti patīk izaicinājumi. Tā ar ģimeni vasarā dodas pie teiksmainās Latgales jūras, tas ir, Rāznes ezera, ar telti, lai paliktu pa nakti, izbaudītu smalko akmentiņu un ūdenszāļu masāžu. Mana bērnība ar sajūsmu vēro debešķīgo saulrietu, kad debesis iekrāsojas dzeltenu un oranžu krāsu toņos. Karstās vasaras dienās viņa dodas ar riteni uz līkumaino Maltas upi vai tuvējo Vertukšnes ezeru, lai izbaudītu vēsos ūdens priekus.

Manai bērnībai ir Latgales mežu zaļi mati. Viņai ir tik daudz piedzīvojumu mežos! Tā apmeklē pulciņu "Esi vesels" un dodas garos pārgājienos pa noslēpumainajiem un brīnumainajiem mežiem. Viņa rāpjas kokos ar trošu palīdzību un bez tām. Mana bērnība varētu dzīvot kokos un būvēt tur mājokli. Kādu dienu bērnība vēlējās noķert meža cūku un ierīkoja lamatas, bet meža cūkas neatnāca, tāpēc bērnība lamatas izjauca. Mana bērnība stāda ozolus Lūznavas muižas teritorijā, lai tie izaugtu un priecētu nākamās paaudzes. Vasarā tā kopā ar draugu dodas pa garo zāli meklēt gliemežus, bet mežā-ogas, lai nopelnītu naudiņu un iepriecinātu savu ģimeni ar saldumiem.

Tā Pušā meklē vistaisnākos un lokanākos lazdas zarus, no kā taisa lokus un bultas, jo tad var s iedomāties, ka esi indiānis, kas dodas medībās, kā arī ar draugu rīko sacensības par visaugstāko un vistālāko, un visprecīzāko bultas lidojumu. Vēl tai visbiežāk patīk uzkāpt kādā kokā, vērot apkārtni un klausīties dabas skaņas. Kad mana bērnība atrod nocirstus egļu zarus, tad kopā ar draugu būvē nojumi putnu vērošanai. Vasarā tā ķer sienāžus un ir ļoti veikla.

Manai bērnībai kopā ar ģimeni patīk pavadīt laiku pie dabas: apmeklēt lielo Liepukalnu ar gleznaino apkārtni, uzkāpt augstajā koka skatu tornī, sarīkot neatkārtojamu pikniku ar pašu vāktu un gatavotu zāļu tēju un lauku krāsni ceptajiem kanēļa un speķa pīrādziņiem.

Manai bērnībai ir uguns sarkana sirds. Bērnība ir pārgalvīga, un tai patīk eksperimentēt, tāpēc dažreiz spēlējas ar uguni, kas ir ļoti karsta un blēdīga. Tā ar strauju rokas kustību iedez sērkokciņu un zinātkārām acīm vēro liesmiņas deju. Liesmiņa ir ietērpta dzeltenoranžā kleitiņā un iesmaržojusies ar sēra parfīmu.

Teiksmainajā Līgo vakarā bērnība dodas uz Jāņu ugunsкура vietu, kur vēro un mās, kā Jāņu uguni ierīko un iedez. Ugunskurs atgādina lielu neieņemamu torni, no kura vakara debesīs ceļas melnu dūmu vāli, kas apvienojas vienā lielā briesmonī. Mana bērnība kurina nelielus ugunsurus, jo tas ir tik aizraujoši! Rāznas ezera krastā tā atrod vietu ar vēl drusku gailošām oglēm un bez sērkokciņu palīdzības uzbur skaistu uguns pili, izmantojot sausās niedres. Ar vecāku palīdzību tā vakarā pie Latgales jūras gatavo ugunsкура zupu, cep desiņas un ugunsкура oglēs- kartupeļus, kas atgādina maziņus, melnus meteorītus, kuri ir ēdami un ļoti garšīgi. Tas nekas, ka manai bērnībai no tā ir melna mute un pirksti. Mana bērnība pat gatavo speciālu "iekuru" ugunskuram no smalki sagrieztām papīra lapiņām.

Vasarās manu bērnību kopā ar vecākiem var sastapt vetēva mājās Pušā, kur viņa kārto istabas, nes dzidro ūdeni no dziļās akas, sanes mājās malku, lai varētu kurināt veco krāsni. Viņa kopā ar māsu lasa zemeņu lapas un odziņas, ko pēc tam izmanto, lai vārītu smaržīgo tēju. Kad pienāk vakars, mana bērnība ar ģimeni lielajā istabā lasa grāmatas, klausās vecāku stāstus par viņu bērnību un spēlē dažādas galda spēles.

Manai bērnībai garšo pankūkas, kas atgādina apaļu, dzeltenu mēnestiņu ar maziem krāterīšiem. Vislabāk tās garšo ar jāņogu žeļu, kurai tā pati lasija labākās ogas no vectēva lielākā jāņogu krūma zariem un gaudās, ka gana, jo tas ir nogurdinoši. Pēc tam bērnība spieda jāņogu sulu ar speciālo un tik skaļi rūcošo aparātu. Sula bija dzidra un skaisti sarkanā tonī. Kad spiešana beidzās, uz galda palika sulas šlakatas, kuras mana bērnība izmantoja, lai uzzīmētu visdažādākos rakstus un labirintus. Kad sulu liek vārīties lielajā katlā, mana bērnība uzkāpj uz vecās koka taburetes un vēro sulas pārtapšanu žeļējā. Visvairāk viņai patīk skatīties, kā iebērtais cukura aplis lēnām nokrāsojas, cenšoties ieņemt centru. Mana bērnība vienmēr tiek pie pirmā žeļejas piliena. Viņa ir ļooooooooooti liela kārumniece!

Mana bērnība ir zinātkāra, bezbailīga, nedaudz viltīga, draudzīga, pa pusei strādīga, pa pusei slinka, izpalīdzīga, laipna, atsaucīga, bezgala jautra, dažreiz apnicīga un ļoti, ļoti radoša, un lepna par to, ka par savām mājām var saukt zilo ezeru zemi Latgali. Tāda ir mana bērnība...

1. vīta – Laura Grigule (Preiļu 2.vsk., sk. Žanna Lebedeviča)**Dienasgrāmata. "Tāva sāta myužam svāta"**

1952. gada pavasaris.

Mīļā dienasgrāmata! Izveidoju tevi, lai man, parastai lauku mājai, vienmēr būtu draudzene, ar ko padalīties izjūtās un piedzīvojumos. Vai tiešām esi pārsteigta? Visas sevi cenošas mājas raksta dienasgrāmatas, glabā iemītnieku domas un stāstus noslēpumainajās bēniņu ēnās, pagraba vēsumā un savos kaulos- griestu sijās. Šodien sāku jaunu dzīvi; visu savu līdzšinējo mūžu esmu dzīvojusi Rugājos, taču mans dzimšanas laiks un jaunības gadi ir noslēpumā tīti. Pagājušajā vasarā piedzīvoju neticamu, ļoti nogurdinošu, bet brīnišķīgi aizraujošu ceļojumu! Lai atgādātu mani uz ciematu Preiļu pusē, izturīgajiem strādniekiem nācās mani izjaukt pa baļķītim vien. Brauciena laikā baudīju patīkamu saules gaismu un vēroju dzīvības pilnās pļavas, līdz ceļa putekli aizputināja manus logus jeb acis. Līdz šejieni, Silajāņu pagasta centram, ceļojū sadalīta pa vairākām grabošām kravas mašīnām. Tagad esmu iekārtojusies skaistā pakalnā, tieši blakus galvenajam ceļam, taču dabas maģijas man apkārt netrūkst- ziemeļu pusē mani ieskauj priedīšu jaunaudze, austrumos gar pagalmu un nelielu melno pirtiņu čalo jautrā Feimanka, bet dienvidos rāmi šalko apses un melnalkšņi. Mani saimnieki un sargājāmie iemītnieki ir jauns, mīlošs farmaceitu pāris- Olga un Konstantīns- un viņu mazais, nebēdnīgais puisēns Ivars. Jaukāku ģimeni nespēju pat iedomāties un nevaru vien sagaidīt, kad manas sienas izrotās ar rakstainām tapetēm, pret kurām atbalsosies smieklī un liksmība!

1956. gada vasara.

Mīļā dienasgrāmata! Man ir tik daudz, ko tev izstāstīt! Ir pagājušas vien dažas vasaras, bet jau tik daudz pienākumu gulstas uz maniem grīdas dēļiem- apzinīgi sargāju senatnīgu ozolkoka skapi ar sudraba spoguli, gultas, galdus, gleznas, lustras, plauktus un krēslus... Manas sienas ir tikušas pie kārotajām tapetēm, bet no ārpuses- pie mirdzumiņiem nosētas melnas papes. Katru dienu mana sirds jeb plīts tiek kurināta un liek manam dūmenim omulībā kūpēt. Olga visapkārt ir iekārtojusi viskrāšņāko ziedu pilnas dobes, iestādījusi krūmus un mazus kociņus: liepas, tūjas, ozolus un pat lapegli. Tas vēl nav viss- esmu kļuvusi par vienu no svarīgākajiem namiem visā pagastā! Vislielākajā istabā Konstantīns ir iekārtojis "Aptieku Nr.69", kurā apmeklētāji ienāk pa atsevišķām durvīm, kas ved no manas stiklotās, pieticīgās un burvīgās verandas. Aiz aptiekas letes mēs ar Olgu un Konstantīnu esam noslēpuši zāļu kambarīti, kur tiek vārītas dziedinošās dziras, pierakstītas zāļu receptes un uzglabātas baises stikla šļirces. Savukārt smarža no maniem bēniņiem apreibina ikkatru, kas nāk pēc padoma vai zālēm, tāpēc ka tur žūst liepziedi, ķimenes, baldriāni, vīgriezes, kumelītes un vēl, un vēl... Kamēr farmaceiti čakli strādā aptiekā un palīdz gan cilvēkiem, gan teļiem, es palīdzu Ivariņam pildīt mājasdarbus, ko uzdod bargās skolotājas vietējā Silajāņu skolā. Varu tev teikt, dienasgrāmata, ka esmu laimīgākā māja pasaulē!

1973. gada vasara.

Mīļā dienasgrāmata! Manā dzīvē pēdējo 12 gadu laikā ir notikušas gan ikdienišķas, gan svinīgas, gan milzumlielas, gan sīciņas pārmaiņas, kas izmaina ikdienas nokrāsas, gluži kā aromātiska kafija, kas karstu ūdeni pārvērš tumši brūnā, baudāmā dzērienā. Aptiekas lete un skapīši, piepildīti ar vērtīgām mikstūrām pildītajām zāļu pudelītēm, ir pārceļti un netālu esošo, sniegbalto ambulances ēku. Tagad lielā istaba kalpo par svinību zāli, kura tiek izmantota gandrīz katru dienu. Konstantīns ar kaimiņiem spēlē kārtis vai muzicē; mani tad piepilda vijoles un akordeona notis, kas sakārtojas gan jestros, gan melanoliskos meldiņos; tie vilina mani mēmi pievienoties dziesmai. Pirms pāris gadiem lielajā istabā uzņēmu pirmos kāziniekus savā mūžā- Ivariņš nu ir izaudzis par sportisku, talantīgu vīru un apņēmis sievu- enerģisku zobārsti Regīnu, kas drīz vien manus saimniekus padarīja par vecvecākiem! Man pat logi no aizkustinājuma norasoja, kad ieraudzīju zaļacainās Ilzītes izbrīnīto skatienu un apaļos vaidziņus. Mūsu priekam nebija gala, es, parasta māja būdama, iemācījos aijāt mazuli! Tagad šī jaunā ģimene ir atradusi

dzīvokli pilsētā un apciemo mani diezgan reti, taču uzmanības man netrūkst- Konstantīns iet medībās un mani izrotā ar savām lepnajām trofejām- iespaidīga izmēra aļņu un spiciem stirnu buku ragiem. Olga katru svētdienu slepus mūsu kambarītī tur svēto misi, un es lūdzos kopā ar viņu, jo Dieva vārds ap mani ceļ sargājošu mīlestības žogu. Taču pārmaiņu saraksts vēl nav beidzies- pagalmā ir iekārtota kūpinātava, uzceltas automehāniķu garāžas un blakus plešas brangs dārzs. Šeit, Silajānos, dzīvība kūsa katru mīļu dienu!

1981. gada rudens.

Mīļā dienasgrāmata! Nespēju rast vārdus, lai izpaustu savas sēras... Pat koki pagalmā nobirdina savu lapotni kā asaras. Mans saimnieks, jautrais, zinošais Konstantīns nu dus kapu kalniņā aiz stingušās upes. Uz bērnu mielastu ieradās teju viss pagasts, viesus nācās uzņemt kultūras namā. Vienīgais, ko es kā māja varēju darīt, bija sildīt un klusi mierināt raudošo Olgu tajā un vēl daudzos citos vakaros pēc tam...

1999. gada rudens

Mīļā dienasgrāmata! Pirms 8 gadiem, pateicoties Latvijas neatkarības atjaunošanai, esmu tikusi pie vārda! Iepriekš pat neiedomājos, ka man tāda nebija. "Priedkalni"- skanīgs, cēls un tīri likumsakarīgs- priedes pakalnā ar galotnēm ieaugušas baltajos gubu mākoņos, pagalms zaļo un san. Taču ne tik skanīgi, kā iepriekš... Pēc Konstantīna aiziešanas, mēs ar Olgu iemācījāmies sadzīvot divatā vien. Viņa rušinājās pa dārzu, lasīja grāmatas, uzņēma Ilzīti ciemos katru nedēļu, līdz nepielūdzamais vecums lika Olgai izdēdēt un rāmi izdzist... Viņas murrātāji sēroja līdz ar mani, bet pūkainais mājas sargs Lācis no sāpēm aizgāja nezināmā virzienā uz visiem laikiem. Lai es nestāvētu tukša un auksta, kamēr visa pasaule gatavojās iekāpt jaunajā gadsimtā, pie manis ir pārvācies nu jau pusmūža vecuma Ivariņš, lai uzturētu siltumu krāsniņā un gaismu logos turpmākajā laikā, kas nepielūdzami liek manām sienām šķobīties.

2005. gada ziema

Mīļā dienasgrāmata! Man šausmīgi trūkst saimnieka pieskāriena, kas aizpildītu šķirbas logu rāmjos, ieeļļotu čīkstošās namdurvis un neļautu sijām mirt lietū. Automehāniķu garāža aizmirstībā ieaug krūmos, tāpat kā upes krasts un priedes. Ivariņš vairs nav nekāds apburošs puisēlis vai izskatīgs vīrietis. Tagad viņš ir kā saņurcīts večuks, no kura pa gabalu dvako spirta un lētu cigarešu tvans, un viņa tā saucamie "draugi" ir tādi paši. Cik gan reizes nācies man nācies nodzēst zemē atstātus izsmēkus, lai izbēgtu no uguns postāžas. Un tomēr, arī gaiši jaunumi man ir; šogad manī ir radusies jauna dzīvībiņa, par kuru rūpēties- kucīte Džīna, kas, neskatoties ne uz ko, ir bezgala uzticīga savam saimniekam. Es tikmēr gaidīšu labākus laikus, jo pēc ledainas ziemas, vienmēr ar ievu smaržu kabatā, atnāk plaukstošs pavasaris.

2015. gada ziema

Mīļā dienasgrāmata! Silajāņi ar katru dienu kļūst arvien tukšāki un tukšāki. Ir slēgta aptieka, skola, kur klašu telpas bija pārpildītas, ir pamesta, tāpat fermas visapkārt ciematam. Kāds simts iedzīvotāju varbūt vēl ir palicis. Šī gada vasarā man atkal nācās uzņemt bērniekus uz sēru pusdienām. Ivars jūnija pilnbriedā pievienojās saviem vecākiem... Kad lapu koki rudenī nomet savus vainagus, varu redzēt viņa mūža mājas smilšu uzkalniņā otrpus upei. Viņa kucīte Džīna, nespēdama izturēt šo nomācošo skatu, devās uz medību laukiem pie saimnieka, aiz sevis atstājot pilnu ciematu ar maziem un jau izaugušiem suņukiem. Un es paliku te, pilna ar tukšām plastmasas un stikla pudelēm un neīru lupatu kaudzēm, kuras mudžēja no žurkām. Manos bēniņos jau pamatīgu laika sprīdi atpakaļ ievācās cauna, bet sienās- visdažādāko veidu kukaiņu klases pārstāvji. Par laimi, Ilze ar savu mammu Regīnu un aktīvo pusaudzi, savu meitu Lauriņu, lai mazinātu manu vientulību, vasarā padzīvojās Silajānos. Viņas slapjām mugurām strādāja, pļaudamas divus metrus augstos latvāņus, kopdamas manas neīrās grīdas un sienas, līdz atbrīvoja manas plaušas, nesot prom desmitiem piebāztu atkritumu maisu. Taču izvēdināt Ivara dzīvesveida un pelējuma atstāto smakas nospiedumu gan vēl nav izdevies. Man ir iestājusies tipiska pamestas mājas depresija; šī ir pirmā ziema, ko pavadu pilnīgi viena, izsalusi un ieputināta... Vai tiešām man lemts sabrukt zem ilgu un vientulības smaguma, kas jumtam uzgūlies sniega kupenu veidā?

2021. gada pavasaris.

Miļā dienasgrāmata! Tu nespēsi noticēt tam, kas ar mani šogad, manā 70. jubilejā, kopš pārvācos uz Silajāņiem, notiek! Pēc ilgiem gadiem vientulības un posta, pēkšņi kāds vēlas mani saukt par savām mājām! Tā ir, nu jau pilngadīgā, Lauriņa, kura ar Ilzi ir uzsākušas remontu! Pēdējos 6 gadus viņas gada siltajos mēnešos dzīvoja pie manis un pašas savām rokām čakli kopa pagalmu, attīrīja iespaidīgo priežu audzi no krūmājiem, kārtoja garāžu, atjaunoja sakņu dārzu un puķu dobes, cīnījās pret žurkām un citiem kaitēkļiem. Lauriņa iemācījās zāgēt kokus un skaldīt malku, lai varētu iekurināt krāsni, kad uzņēma ciemos savus sirsnīgos draugus. Es viņiem ļoti iepatikos! Lielas pārmaiņas pašlaik notiek manā dvēselē- manām acīm uzliktas jaunas lēcas, nomainītas arī durvis, izjauktas starpsienas. Un apjomīgākais darbs sāksies tikai vasarā, kad laikapstākļi būs labvēlīgi strādāšanai. Kaut arī Silajāņu ielās ikdienā manāmi vien pāris riteņbraucēji, mani priecē katra diena. Olgas stādītais ozols kā vējrādis norāda virzienu uz cerību pilnu nākotni. Dienasgrāmata, gaidi jaunumus, jo zinu, ka tuvākajos gados kļūšu par dzīvesvietu savu pirmo saimnieku pēctečiem! Lauriņai dzimtās mājas vēstures pētīšana un saglabāšana ir īpaša svarīga, un šī apziņa man sniedz gandarījumu, es jūtu lepnumu, jo esmu lauku māja ar skaistu vārdu - "Priedkalni". Dziediet cīruļi un svilpojiet strazdi, jo pavasaris beidzot ir klāt!

2. vīta – Laura Svikša (J.Ivanova Rēzeknes Mūzikas vsk., sk. Oskars Krukovskis)

Munys tāva sātys muzyka

Muzyka ir tys, ar kū teik pīpyldāta muna tāva sāta, tei skaņ, vysu laiku skaņ... Reitūs i vokorūs, ikdīnā i svātkūs, dūmuos i dorbūs. Cik sevi pīmiņu, tymā i manī ir bejuse muzyka. Sōkūt jau nu tuo, kai es, moza byudama televizora pīškā dzīdōju dzīsmis. Tod – munys klavīru i dzīduošonys nūdarbeibys, ar kurom, laikam, beju apnykuse vysim muojinīkim, vuicūtīs muzykys školā. Bet tagad – tagad tei skaniešona ir taida īpaša, moš pīaugušuoka? Par moz nūšu, lai tū pīraksteitu, taustēnu iz klavīrem, lai nūspālātu, par moz vuordu, lai aprakstātu. Bet tūmār tei skaņ kotrā dzeivis breidī pa sovam. Tys skaniejums dūd dzeiveibu, jāgu, jis aizpylda vysu, bez kuo muna tāva sāta nav īsadūmojama.

Jau nu bierneibys munā tāva sāta skaņ šyupuļdzīsmis. Suokumā tuos skanēja maņ kai vacuokajai nu vysim četrim bārnim. Piec tam skanēja bruoļam, bet jam gon parostys šyupuļdzīsmis naderēja, jis tik pījēme tuos, pa sekunžu symtdaļom izdūmuotos, kuros traktori braukoj (kai jau i puikam). Bet tagad, kod es jau vuicūs vydsškolā, mani sāta gaida divys mozys muosenis, kurom kotru vokoru skaņ šyupeļdzīsmē "Aijā žū-žū lāča bērni...", kas ir atzeita par pasaulē skaistuokū. Dūmoju, ka tys vysūs laikūs ir bejis kai rituals, bez kura mīgs nav soldons. Tymā mīreigajā mamys voi babys bolsā es bierneibā rodu patvārumu i jutūs drūša par tū, ka, vārojūt skaistūs sapynus, vysod byušu drūšēibā.

Tautys dzīsmis – tik vīnkuorša melodeja, bet tik dziļi vuordī ar sovu viestejumu. Munā sāta tei ir dzīsmē, kura apvīnoj vysys paaudzis i roda tū kūpeibys sajiutu. Ikdīnys dorbūs voi svātkūs – vysur tautys dzīsmē īzader. Vīns suok dzīduot "Zynu, zynu tāva sātu", ūtrs, atcerūtīs voi nā tūs pareizūs vuordus, pīzavīnoj, tai arī tuoļuok vīns piec ūtra. I tys smaideigais, uzticeibys pylnais skatīņš kai naradzams dīgs sapyn kūpā tuos patīsuos pīka dzierkstis. Tik padūmojit – kaidu atmosferu spiej radēt, lyktūs, tik īrosta līta kai tautys dzīsmē. Tei atdzeivynoj myusim sirdis.

Muna tāva sāta īzskan arī goreigū dzīsmu nūkruosuos. Zīmassvātku korāļi nas myusu saimē svieteibu i mīru, līk izmeklēt sovu sirdi, atguodynoj ikdīnys steigā pīmierstuos vierteibys. Tī sevī nas gaišumu i pīrcu – tik ļūti cylvākam vierteiguos lītys. Kai ari vēl īpošuokys šuos dzīsmis padora tys, ka tuos dzīžu kūpā ar sovu babu, kura tuos ir vuiciejuse myusim jau nu bārna kuojis. Taipoš munys tāva sātys daļa ir kopusvātki, kod pi babys i ari myusim (mes dzeivojam natōli nu babys) sabrauc rodi, i tod kopūs pi dzeda dzīžam bazneicys dzīsmis.

Šlāgermuzykys, popmuzykys i cytu žanru muzykys tūņūs reizem skaņ muna sāta! Zynu, ka atsašķir munys babys, tētis i munys mīļokuos dzīsmis, kurys mes byutu gotovi klausētīs napuortraukti. Jim tuos ir 80. godu dzīsmis, kas jim atsauc atmiņā skaistuokūs dzeivis mirkļus.

Bet ari maņ pateik tūs laiku muzyka, tymā ir naz kas īpašs. Taipoš munā sātā ari jaunuokajim popmyzykys hitim ir vīta i tī līk izakustēt i aicynoju doncuot.

Šūgod asmu suokusi vuicētīs džežu muzykys vydusškolā, viņ pošlaik, kai i vysy, vuicūs sātā, deļ tuo muna sātā ir īzaskaniejuse ari džeža kruosainajuos harmonejuos. Džežs tei ir taida skaņu breiveiba, burveiba, kai taida mageja, kas tevi paraun leidza. Dūmoju, ka ari muni muojinīki tagad īpazeist džežu i tū īlaiž sovuos sajiutuos.

Taipoš munu tāva sātu ar sovam dzīsmem īskandynoju vysys te dzeivuojušos radeibenis: suneits, kurš pasoka, kod kaidys atguojis gostūs; vystys ar gaili, kas veidoj sovu orkestri; putneni, atlidojūt piec bareibys iz būreišim; meža zvāri, kas natōli bīži pasastaigoj. Viejš brašajim solistim spielej pavadiejumū, īskandynoju kōtru lapeņu, zuoleitis stībreņu i iudiņi blokus myusu sātāi plyustūšajā upē. Cik labi, ka muna tāva sātā ir eistā dzeraunī! Myusim ir vyss, kas vajadzēigs, lai izbaudātu kōtru godalaiku i breiveibu, kaidys nav piļsātu bārnim!

Nu reita da vokora ari tāvs roda skanis sovā darbneicā, jo ir namdars i juo muzykys instrumenti ir juo dorbareiki. Zuodžu varenuo skaņa, koltam pībalsojūt i ar vasari sytūt ritmu, īskandynoju vysu darbneicu. Tāva dorbs prosa lelu uzmaneibu i centeibu, deļ tuo, dūmoju, ka skaitli i apriekini, kuri jam vysu laiku juotur golvā, kōtru breidi īskandynoju juo dūmys. Ituos skanis ir zeime tam, ka tūp kas cīš šmuks i vierteigs, kas taidys, kimā ir īguldāts dorbs i īlykta mīlesteiba.

Runojūt par pošim jaunuokajim myusu saimis lūceklim – obom muoseņom, juos var saleidzynuot ar vasalu orkestri. Vacuokuo (kurai ir 5 godi) kai dirigents nūkamandavoj, kas i kai pareizi juoizdora, tikmār jaunuoko (3 godi) – paklausa. Kaidys tik skaņis juos muok izdūt, atdarynuos jebkaidu muzykys instrumentu – voi tei byus spalguokuo vijūle voi skaļūoko trompete! Myusu sātā jautreiba syt augstu viļni!

Muna tāva sātā myusim ir kai pošim sova koncertzāle. Tys jau atkareigs nu myusim pošim, kaidu tonalitāti izavēlēsim: tys byus minors voi mažors, kai mēs sakombiniesim tūņus ar pustūņim i pa kaidim dzeivis pakuopīnim dūsimēs, tī byus nūtureigi voi nanūtureigi. Tik vīnu es varu saceit drūši, ka saime ir tei, kas tū skaniejumu vysod padarēs lobuoku, jū, pīkreitit, vīna pošā melodeja, solodzīduojums nav saleidzynomā ar orkestri. Taida ir tei muna tāva sātā – skaneiga. Muzyka pīpilda kōtru munys sātys i sirds styureiti.

3. vīta – Indra Koroļonoka (Malta vsk., sk. Inese Greiža)

“Tāva sāta myužam svāta”

Atceros, ka tad, kad mums skolā jautāja, cik vecas ir mājas, kurās mēs dzīvojam, es nezināju, ko atbildēt. Mana tāva sātā tika vairākas reizes aizmirsta un atkal atdzimusi, pamesta un atrasta. Man ļoti patīk lietas, kurām ir savs vēsturiskais stāsts un atmiņas. Iespējams, ka manā dzīvē kaut kas mainīsies, bet šobrīd man šķiet, ka es nekad nevarētu dzīvot kādā bezdvēseliskā dzīvoklī, kur tevi nesaista pilnīgi nekas. Tādas pašas istabas un logi kā kaimiņam un sienas arī tādas pašas. Es apskaužu cilvēkus, kuriem ir iespēja dzīvot senā senču mājā, kurā pirms tevis ir dzīvojušas vēl vairākas paaudzes. Mājā, kuras sienās ir iesūkušās visi tavu senču vārdi, pārdzīvojumi, skumjas un prieki. Katrā mājas dēlī, katrā naglā un baļķī. Mani iedrošina un sargā doma, ka senči mani sargā un ir blakus. Pat ja ir pagājis vairāk kā gadsimts, kopš viņu vairs nav.

Māja, kurā es dzīvoju, tika uzcelta īsi pēc Otrā pasaules kara. Sākotnēji šī ēka netika celta kā dzīvojamā māja, bet gan kā zirgu stallis. Tikai zirdziņi šajā stallī tā īsti nepaspēja iedzīvoties. Pienāca liktenīgā marta diena, un mans vecvectēvs Jāzepe, būdams vēl pavisam jauns un neprecēts puisis, kopā ar ģimeni tika izsūtīts uz tālu un svešu zemi. Māju un jauno stallīti atdeva kādam, kas nebija "tautas ienaidnieks". Manai vecvecmammai Leokādijai likteņa duncis izrādījās vēl asāks. Viņa jau agrā vecumā kļuva par savu brāļu mammu, jo tēvs mira vēl pirms kara. Māti Longinu apcietināja čekisti par to, ka gribēja pasargāt savu dēlu no kara briesmām. Kāds kaimiņš viņu "nosūdzēja", un tas izrādījās viņas liktenīgais nāves spriedums. Sākumā Longina tika aizvesta uz Čeku jeb Stūra māju, bet tad tika izsūtīta uz Sibīriju un noņemta Vorkutas gulaga noņemnē. Vecvecmammās māte bija kļuvusi par "tautas ienaidnieci", tāpēc,

kā jau tas Padomju Savienībā bija ierasts, arī visa viņas ģimene kļuva par "Padomju valstij bīstamu elementu", tāpēc 1949. gadā tika izsūtīta arī visa Longinas ģimene, tajā skaitā arī mana vecvecmamma Leokādija. Longinas rakstītās vēstules Leokādijai uz noņemtajuma vietu Sibīrijā Maltas muzeja atvilktnēs glabājas vēl joprojām. Sadzēlējusi, un zīmulis arī jau palicis pavisam bāls. Longina tā arī vairs nekad neatgriezās mājās. Drausmīgie dzīves apstākļi, skumjas un ilgas kļuva par pārāk lielu nastu- viņa neizturēja un palika kādā Sibīrijas kapsētā uz mūžu. Mums viņas kapa vieta joprojām nav zināma.

Mans vecvectēvs Jāzeps ar vecvecmammu Leokādiju satikās noņemtajuma vietā Sibīrijā. Tur viņi nodibināja savu ģimeni un sagaidīja savu vienīgo bērnu-manu vectēvu Jāni. Tolaik visi izsūtītie sapņoja un cerēja, ka reiz atgriezīsies atpakaļ. Daudziem nepietika spēka, un viņi tā arī palika šajā nāves zemē uz mūžu. Arī Jāzēpa deviņpadsmitgadīgais brālītis neizturēja vien pāris gadus līdz iespējai atgriezties. Kad nomira Padomju Savienības vadonis, Sibīrijā, Jāzēpa ģimenes mājiņā, pienāca ziņa, ka izsūtītajiem ir ļauts atgriezties mājās. Jāzēpa un Leokādijas jaunā ģimene ar Leokādijas brāļiem un Jāzēpa vecākiem, brāļiem un māsām atgriezās Latvijā. Vien, kad ģimenes atgriezās, tās saskārās ar nežēlīgu un skaudru sāpi-mājās, kur pazīstams bija ik stūris un viss, līdz pat vissīkākajai lietai, bija pelnīts un būvēts pašu spēkiem un līdzekļiem, piederēja svešiem ļaudīm. Tā notika ar mana vecvectēva Jāzēpa ģimenes saimniecību. Viņi atgriezās, bet mājās dzīvoja citi sveši ļaudis. Jaunie mājas iemītnieki atļāva vien paņemt pirms izvešanas uzcelto stallīti. Stalli izjauca un aizveda uz vietu, kur viņiem ļāva celt māju un dzīvot uz Maltu.

Atgriežoties Latvijā, izrādījās, ka arī vecvecmamma Leokādijai jeb Ļoļai, kā viņu mīļi saucām, vairs nebija kur atgriezties. Skaistā paugura virsotnē, kur slējusies viņas ģimenes māja un saimniecība, atklājās baismīgs skats- nolīdzināts kolhoza lauks un liela akmeņu kaudze lauka malā. Ne mājas, ne kūts, ne pirts un nevienas pašas atstātās mantas. Par kādreizējo ciematu liecināja vien klusi stāvošā kļava, zem kuras tuvākās apkārtnes jaunieši esot skūpstījušies. Ciema romantiskākā vieta. Brīnums, ka to vēl nenocirta un nenolīdzināja kolhoza vajadzībām. Šī kļava stāv vēl joprojām. Kā liecība par kādreizējo sādžu, mīlestību un traģēdiju. Pirms dažām dienām kopā ar ģimeni bijām aizbraukuši uz šo vietu. Un šķiet, ka vismaz mazliet sajutu to sāpi, kuru tolaik sajuta Leokādija un Jāzeps. Vairs nevar pat uz brīdi aiziet uz kādreizējo mājas vietu, vairs nevar pieiet pie kļavas. Priekšā ir trīsmetrīgs žogs! Bet tā ir tik skaista vieta! Kalns kalna galā. Man palika nedaudz skumji ap sirdi. Katra sastumtā akmeņu kaudze lauka malā noteikti ir kādas kolhoza vajadzībām nojauktas mājas atliekas. Man jau sen tas sāp. Cik daudz saimniecību, dzimtas namu un tēva sētu tika vienaldzīgi nojauktas "labākas dzīves" vārdā, un tik daudz dzīvju tika izpostīti. Cik gan daudziem tagad tēva māju vienkārši nav. Un kā dēļ, ja pārticībā un vienlīdzībā tāpat neviens nedzīvoja? Kaut gan nē, visi bija vienlīdz nabagi.

Stalli, kas bija jau aizvests uz Maltu, baļķi pa baļķim salika atpakaļ kopā un piemēroja to tā, lai vismaz uz kādu laiku tajā varētu dzīvot. Sākotnēji šajā stallī dzīvoja, kamēr Leokādija ar Jāzēpu tepat pagalmā cēla māju, kurā varētu apmesties uz dzīvi. Šo stalli pārsauca par "vremjanku"- pagaidu mājiņu. Blakus uzcēla lielāku un labāku māju dzeltenā krāsā. "Vremjanka" atkal palika bez iedzīvotājiem, bet ne uz ilgu laiku- apprecējās mani vecvecāki, un viņiem nebija kur dzīvot, tāpēc uz laiku, kamēr cēla savu māju, ievācās "vremjankā". Un tāpat kā Jāzeps ar Leokādiju pārvācās uz savu jauno māju un stalli atstāja atkal tukšu. Stallis (jeb "vremjanka") stāvēja tukšs ar visām mēbelēm un pussabrukšu krāsni vidū vairākus gadus. Kad vecvectēvs nomira, Ļoļa negribēja vairs palikt viena, tāpēc pārcēlās pie dēla Jāņa, kas dzīvoja vien pāris mājas tālāk no pašas Ļoļas. Tad gan māja, gan stallītis kārtējo reizi palika pavisam viens.

Es piedzimu Dobelē, bet savus pirmos dzīves gadus dzīvoju Jelgavā. Kad mamma ar tēti pabeidza mācības LLU, viņi palika dzīvot turpat- Jelgavā. Tomēr drīz vien saprata, ka šeit nav viņu īstā vieta. Vecāki pameta darbus un dzīvokli un brauca atpakaļ mājās. Pat tad, kad viņi jau vairākus gadus bija dzīvojuši Jelgavā, viņi par mājām sauca savas dzimtas vietas, nevis jaunopirkto dzīvokli. Viņu sirdis vienmēr zināja, kur ir īstās mājas. Interesanti, bet, tikko kā viņi atbrauca uz dzīvi Maltā, abiem uzreiz atradās darbs un mājvieta.

Kad sapratām, ka Ļoļas dzīve soļus sāk spert straujāk, tētis ar mammu pajautāja, ko viņiem darīt ar viņas māju un vai viņa nedusmosies, ja vecāki tur kaut ko pasāks. Viņa vien atbildējusi, lai darot, ko grib. Sākumā, kad pārcēlāmies uz Maltu, dzīvojām divistabu dzīvoklī. Paralēli tētis visu laiku kaut ko darīja arī pie savas babas mājas. Darba bija ļoti daudz, bet tētis ar mammu visu darīja paši par savu nopelnīto naudu. Kredītu neņēma, jo uzskatīja, ka labāk darīt visu lēnāk, bet zināt, ka tas ir tavs, nekā riskēt ar to, ka visu vari zaudēt. Drīz vien pagalmā uzslējās siltumnīca un dobes sāka vairoties kā sēnes pēc lietus. Vēl dzīvojot dzīvoklī, kamēr tētis bija darbā, ar mammu un mazo māsu Martu ratos bieži gājām uz turieni. Mamma rosījās pa dārziem un siltumnīcu, es spēlējos lielā smilšu kaudzē, bet māsa gulēja. Bija tik patīkami, ka smilšu kaudze bija tikai mana. Tajā nebija ne svešu bērnu mantu, ne garāmejošu cilvēku nomestas pudeles. Atceros, ka vienā dienā, kad mēs visas trīs aizgājām uz Ļoļas māju, sākās lietus. Mēs ātri paslēpāmies siltumnīcā un gaidījām, līdz lietus beigsies. Siltumnīca bija vienīgā vieta, kurā varēja droši patverties. Ļoļas māja bija kļuvusi veca un nedroša, tāpēc tovakar mamma ieminējās tētim, ka varētu uztaisīt nelielu vietu, kur tādos gadījumos paslēpties. Sākotnēji mamma ar tēti bija domājuši atjaunot un saremontēt Ļoļas māju, bet, tā kā tā bija lielāka par stallīti, tajā vajadzētu arī ieguldīt daudz vairāk līdzekļu un darba. Domas mainījās, un vecāki izdomāja, ka stallīti varētu "uzfrišināt" un uztaisīt no tās nelielu vasarnīcu. Kad māsa bija jau paaugusies, pienāca diena, kad mēs pirmo reizi tur palikām pa nakti. Tā bija rudens diena, un šis vakars likās kā svētki. Man, kura līdz šim dzīvoja tikai dzīvokļos, sava māja likās kā kaut kas neparasts. Man patika, ka mēs varējām trokšņot un klausīties mūziku, nedomājot, vai tas traucēs kaimiņiem. Man patika, ka, ejot gulēt, nebija jāgērbj vairākas kārtas drēbju, lai gulot nebūtu auksti. Mēs varējām kurināt krāsni un baudīt tās neizdziestošo siltumu, cik vien to gribējām. Man patika, ka mēs bijām kopā, un bija vienalga, ka tualete ir ārā un izlietnes vietā bija vien "rukomojnīks". Bija vienalga, ka nebija televizora un gulējām salauztos dīvānos. Tas bija to vērts, jo tā bija mūsu māja. Mūsu Ļoļas un Jāzepa mājiņa.

Atceros, ka tad, kad vecāki izdomāja par māju pārbūvēt veco stallīti, viena kaimiņiene mammai un tētim bija pateikusi, ka viņi ir jocīgi. Griesti zemi, bet pati ēka tāda veca un pamaza. Bet Dievs jau zina, ko dara. Tiesa nezinu, vai mamma ar tēti toreiz zināja, kam ķērās klāt. Ar laiku mēs tur palikām arvien biežāk un ilgāk, līdz vasarnīca atkal kļuva par "vremjanku". "Vremjankā" tētis pavadīja gandrīz visu savu brīvo laiku-sākot no istabu apšūšanas ar dēļiem, beidzot ar krāsns mūrēšanu. Viss nenāca uzreiz, bet tā varbūt bija arī labāk. Vismaz tā mēs novērtējām to, kas mums ir, un spējām priecāties par to, kas mums mājās bija. Piemēram, es atceros, kā, kad tētis pirmo reizi iekurināja savu mūrēto krāsniņu, viņš nervozi skraidīja ārā no mājas un atpakaļ mājā vairākas reizes, lai paskatītos, vai skurstenis patiešām dūmo, vai kaut kur nav pieļāvis kļūdu, mūrējot krāsni. Bet dūmi nāca, un mums visiem bija prieks. Ļoļas māja kļuva par tēta darbnīcu, kurā gatavot dažādas mēbeles un koka priekšmetus, bet "vremjanka" kļuva par mūsu mājām. Protams, ka kāds nepiestiprināts vads karājas joprojām un sienas līstes vēl arī nav pieliktas visas, bet vai tam ir liela nozīme, ja tu dzīvo mājā, kurā dzīvoja tavas dzimtas piecu paaudžu cilvēki un kurai ir savs stāsts?

Tēva sēta ir svēta vieta, un tai ir liela vērtība, kas nekad nezudīs. Un, jo vecāka es kļūstu, jo vairāk par to pārlicinos. Tēva mājas ir vieta, kur tu vienmēr būsi gaidīts. Un, lai arī vairs nav iespējas aizbraukt uz mana tēta senču dzimtas mājām, man ir paveicies, ka man ir dota iespēja dzīvot vismaz senču stallī. Arī tas ir daudz.

3. vīta – Dagne Tuče (Maltas vsk., sk. Inese Greiža).

Ieslēgtās atmiņas.

Ir pienācis pavasaris - pārmaiņu laiks. Miglas plīvurs vairs tik ilgi neklās līkumojošo Maltas upi. Ar katru rītu arvien agrāk sāk palikt gaišs. Šķiet, daba vairs negrib gulēt. Tā vēlas parādīties visā tās krāšņumā. It kā visas krāsas krāsu paletē censtos dabu izdaiļot, un tas tām arī izdodas. Tīrumos pamazām sāk izlīst pirmie zāles stiebri, kuri ir pārcietuši visus ziemas salus un ir gatavi rotāt tīrumu, sveikt sauli un sajūst pirmo vēja dvesmu. Daba mostas, priecājas par siltajiem saules stariem un līksmi līgojas ar pavasara vēja iekustinātajiem koku zariem.

Atveru acis un palūkojos pulkstenī – seši. Diezgan agrs, lai celtos, bet miegs ir kā ar pirmo rīta vēsmu aizpūsts prom un atpakaļ nākt vairs negrib. Paveros pa logu. Jau saules stari rotaļājas ar koka zariem. Ceriņu krūma zaros redzami pirmie pumpuri. Te pēkšņi uz zara nolaižas zilīte. Sejā nemanāmi parādās smaidis. Uzpuš liega pavasara vēsma. Koku zari sakustas, it kā censtos izgaiņāt vēju. Zilīte nodrebina, iztaisno pelēkos spārnus un dodas savās gaitās. Nemanot es pie sevis nosaku: "Paliec sveiks!" Atkal palūkojos pulkstenī – pusseptiņi. Laikam vairs neaizmigšu - ir jāceļas.

Dzīvojamajā istabā uz galda stūra pamanu vecu, ādas vākos iesietu grāmatu. Interesanti, kādus noslēpumus tā glabā. Rodas sajūta, it kā es atklātu kādu līdz šim man nezināmu pasauli. Ir laiks arī man to iepazīt. Smagā grāmata iegulst man klēpī, it kā lūgdama mani to atvērt. Tā nav parasta grāmata! Tas ir mans bērības fotoalbums! Kā gan tas te nonācis?

Tā nu es šķiru pirmo lappusi. Smaidot atmiņā atgriežas bērības notikumi un emocijas. Kā toreiz laukos es izlēmu izmazgāt kaķeni, kurai nemaz nebija prātā ļaut sevi mazgāt? Kā tik es necentos kaķeni pielabināt. Vai kā ar draudzeni, maza būdama, plānoju ceļojumu ar plostu pa Pušas ezeru. Aplūkojot fotogrāfijas, es pat nemanu, kā aizskrien laiks. It kā tas būtu devies līdzī ar bērības sprunguli pa Maltas upes straumi projām.

Pēkšņi dzirdu kādu pavisam klusām sakot: "Mammu?" Pagriežos un ieraugu Ilzīti ar izspūrušiem matiem, turot rotaļu lācīti rokās. "Tev nenāk miegs, meitiņ?" es jautāju Ilzei. Ar miegainām acīm viņa palūkojas uz fotoalbumu un jautā: "Ko tu tur skaties?" "Tās ir manas bērības atmiņas," atbildu. Un viņa lūdz: "Mammu, pastāsti par savu bērību!" "Nāc, nu!" es saku un ņemu klēpī meitu.

"Vai, māmiņ! Cik tu šajā fotogrāfijā esi maziņa!" ar izbrīnu Ilze aplūko foto. Tajā ir lielas kāpostu lapas. Tik lielas, ka varētu viegli paslēpties. Un aiz tām sēž mazulis, it kā teikdams: "Atrodi mani, ja vari." "Redzi, pat maza būdama, es palīdzēju vecākiem dārza darbos. Tu taču arī palīdzēsi vectēvam stādīt kartupeļus tīrumā, vai ne?" jautāju. "Jā, mamma. Es palīdzēšu," klusi atbild meitiņa.

Vectēvam pieder liels tīrums. Viena pakalna pusē ir kartupeļi, kuru stublāji aug lieli un vareni. Otrā tīruma pusē aug gari rudzi, kuri sniedzas debesīs un sveicina sauli. Ja palaimējas, tad tīrumā var sastapt arī rudzupuķes. Tālumā tās spēlē paslēpes starp garajiem rudziem. Šīs skaistās zilās puķes ir kā Latgales ezeri – klusas un noslēpumainas.

Rudzi jūlija beigās tiek nopļauti un vesti uz vectēva dzirnavām. Tos attīra, kaltē un pārvērš par brīnumaini smalkiem, baltiem miltiem. Tie ir kā vasaras sniegs! Vēlāk no miltiem ar rūpīgu darbu un mīlestību tiek gatavota gardā rudzu maize. Vecmamma vienmēr bārās, ja kāds skraida virtuvē un neļauj maizītei atpūsties. Nekad neesmu izpratusi, kāpēc maizei ir jāatpūšas, bet drošs paliek drošs, virtuvē vairs neskraidīju.

"Skat! Te tu esi pie ezera," iesaucas Ilzīte. "Ūdens prieki vienmēr man ir patikuši," stāstu es Ilzei.

Jau no agras bērības es mācījos peldēt Pušas ezerā. Agrāk es sevi iztēlojos kā nāriņu, kura draudzējas ar visām zivtiņām ezerā. Gan ar lielām, gan ar mazām. Taču visvairāk man patika eksperimentēt ar ūdens rakstiem. Kad ūdeni cenšas noturēt plaukstās, tas caur pirkstiem spraucas laukā. Tas šķiet dzīvs. It kā vēlētos atbrīvoties no mana tvēriena un nemanāmi nonākt atpakaļ ezerā. Tad ezera virsma pārvēršas un veido viļņus apkārt vietai, kur ūdens lāses skar gludo ezera virsmu. Tā cenšas nodot tālāk ziņu kā ziņnesis, ka ūdens lāses ir pievienojušās citām lāsēm. Par jauno ciemiņu drīz jau zina visi ezera iemītnieki un pacietīgi gaida, kad varēs tuvāk iepazīties.

"Lūk, Aglonas bazilika. Tā ir Latgales cilvēku iemīļota lūgšanu vieta, ko mēs apmeklēsim šovasar," es saku, skatoties uz fotogrāfiju, kur kopā ar vecākiem apbrīnoju dievnamu.

Tā stāv klusa un vientuļa. Bet tāpat kā bāka jūras krastā aicina jūrniekus, tā bazilika aicina svētceļniekus uz kopīgu lūgšanu. Augusta vidū uz dievnamu dodas simtiem cilvēku no visām Latvijas malām. Mēs viens otram esam sveši, bet tajā pašā brīdī mūs visus vieno ticība. Vakarā,

kad satumst, Krusta ceļa laikā tiek aizdegtas simtiem svecītes. Rodas sajūta, ka tu atrodi gaismiņu jūrā. Katrs, kam rokā ir degoša svecīte, nes savu mazo lūgšanu Dievmātei.

Tā nu mēs sēžam divatā klusumā un raugāties uz fotogrāfijām, manām ieslēgtajām atmiņām, ik pa brīdi uzdodot jautājumus un sniedzot atbildes. Un pavisam klusi, bet saklausāmi Ilzei noburkšķ vēders. Mēs abas pasmaidām. "Iesim! Es tev pagatavošu pankūkas... ar meža zemeņu ievārījumu," pasaku es un jau grasos celties. "Mammu, kad es paēdīšu, varēsim tālāk aplūkot fotogrāfijas?" prasa Ilze. "Noteikti, bet vispirms jāpaēd brokastis," smaidot atbildu es.

Uz galda stāv fotoalbums un gaida, kad tas atkal tiks vērts, pētīts un papildināts. Fotogrāfijās attēlotie dzīves mirkļi glabāsies mūžīgi. Ieslēgtās atmiņas atdzīvosies, kad tiks atšķirtas vecā albuma laika skartās lappuses. Tās nākamajām paaudzēm turpinās stāstīt manu stāstu.

Pieaugušo grupa 20+

1. vīta – Maruta Avramčenko, "Skustēšs viejā" (Viļāni)

Skustēšs viejā

Kai nūsabeiduse, ar globuotu suopi - taida Marta īit sātys pogolmā. Puor sīvītis buolzgonū vaigu kai saulis začaits aizspeid gaišumeņš. Jei nūlīc upynuoju, vīnu nu tūs, kas aug pogolmā tiveimā sātmaļam, i **kryums izaslīdams, īsvīž jū taišni ņuotru, dzanyulainu meža rūžu i breiveibys kliepī... Ite pogolmā ir breineigi : saule sylda, zeme smuordoj, i tu, cylvāks, tik viņ naošmai dasadurūt, kaisi puorzīdiejušuos augu vaļsteibys sieklenis syltajā zemē. Jai acīs durās apsynuojušuo pyune, kas sovus pakšus kai gūrnus izrīzuse stuov sātmaļi i nu apakšys da augšys ir pībuozta ar vysvysaidu seņtāvu montu...**

Marta daīt da šyupeļu. Tik poš mudri kai seņuok, bārnu dīnos, jei izlāc iz šyupeļu dieļa i, īsagivuse viervēs, gon pīsaturpama, gon izaslīdama, suoc šyupuotīs. Vīna šaļts - i jei jau laižās pa gaisu, turādamos pi viervis ar vīnu rūku, ar ūtru nūraun nu kokla raibu zeida skustēņu i laimeiga ar tū pamaun gaisā. Tod jei šyupelem atļauņ pa mazeitem pīstuoņ, nūlāc zemē. Otkon i otkon kryutežā īvalk gaisu, lai tyktu golā ar sirdi, kura tai namīreigi dauzuos. Acs jai sprikt kai divi dimaņteni. Zam kuoju sleid akmīneiši, čab zuole. Tai zemis sajiuta īsvīž jū ituo pasauļa naaptverameibā.

Jūs vacuo sāta sovā laikā stuovēja upmalī iz zemis mēlis, kas īsastīpe nīdruojā... Sāta, bet pi sātys - slūta. Na jau kotram ir bejs taidš sovš personeigais sātys gareņš. Slūta pyunē natyka īslāgta, a kolpuoja kai atslāga, stuosteidama, ka ite dzeivojūšī ļauds nikur tuoli nav aizguojuši i jūs satikt grybātuoji var kaidu šaļteņu pagaideit.

Kai plotekrana kinā Martys acim tiuleņ pasaruoda taidš breineigs skaistums, ka až elpu aizsyt. Klusā i bezgaleigā prīcā jei tikkū dzierzami īsarunoj: "Nīdruojš! Maltys upe!..."

Saulis līsme sylda. Tai viņ pruots nasās kuopt vydā itamā iudiņa puorpiļneibā! Šakur ir tei breiveiba!... Iudiņš speiguļoj tīpat aiz sātmaļa. Caur lozdu vydu var saredzēt laivu. Tei, iz mutis apguozta, guļ krostā. Gar leici, viejā šyupojutīs, stīpās vasala nīdru vaļsteiba. Saulē jau paiļgi siļdejīs, vystik vāss, leiča iudiņš aizleigoj upei leidza iz zemīni, nūslāpumainai viļņuodams par vysu pamali kai byutu dūmuots deļtuo kab salaistu itū sīvīti kupā ar juos dzymtū vītu. Martys acs zībsnej iz vysu pušu. Tuos īrauga zivi, kas izašaun nu Maltys upis iudiņa i myrdzynoņās gaišumā. Saulis spaiti ir sakrytuši Maltā i saškeiduši daudzkruosainūs vyzuļūs.

Iudiņš tok ir dzeivs. Nu juo vyss zaļoj i plaukst: zuole, kūki, kotrys zemis plečeits. Jimā ir koč kas naizgaistūšs, napuorejūšs, teirs. Nu upis zemīnis viļņu veļās iudiņa smuords, krostā molā īvom pa vydu redzīs kaida mīļuoņuoju puora siluets. Iudiņš ducinej, straumis šolkūne saplyust ar naradzamū spuornu šveikstūni augši dabasūs, kur putni skrīn borā - tī leipinēt leipinej dzeiveibys straume i myužsenejs nūslāpums. Tik tikkū izdziersta meža putnu klaiguošona gaisā, kotra ausim skaņ sovaižuok. Marta jūt, ka tymā ir koč kas taidš, kas kitynoņ voi kotru auguma šyuneņu i sauc dīzyn iz kurīni. A kaida breineiga spuornuoņūs draugu dzīšmu muzyka pīskandynoņ dabasus, i cik daudz tei dūd dvēselei! Ir putni, kuri puorlidoj pusi planetys i atrūn ceļu iz sātu...Kas jūs voda - voi vīnkuoršs izdzeivuošonys instinkts, voi vēļ kas cyts, daudz svareiguoks?... Ai, i kas tik naīt pruotā itaidā reizē, kod puori golvai tai olkonai klaigoj putni, kaidam, īspiejams, eipašu viesti syuteidami. Mīleiba, greizsirdeiba - kai ba viņ vakar vyss ir bejs...

Tod Marta ībrīn upē. Iudiņš pasolts, vystik aicynūšs. Tys apskaun pādys, sleid pa stuļpem. Jai pateik maudojūtīs vērtīs apleik. Sīvīte redz, kai iz krostā pusi nasās sleipi viļneiši, pa ceļam vierspusē izraudami saputuotu iudini. Kīviste, reižu reizem salykdamā kūpā spuornus, lidinēja viers juos, laikam putnam īguojs pruotā, ka sīvīte giun zivs kai nazkod tū dareja bierneibā... Marta dreizi kuop krostā. Juos uoda, lynu rūčīnīka satreita, īsakit, puor augumu kai skudrenis puorskrīn prīca, kryutīs īkreit olkonumam leidzeiga jutūne. A saule sovā zalta ritinī brauc pa upi i tuo spūži spīči leipinej pa iudiņa viersu.

Marta ir otkol pi sātys. Tī jei sagiun kaidu zoru i pieški īrauga, ka tys vyss kluots ar tikkū saradzamim pupurim, kas nūglobojuši zalis lapenis. Piec šaļts jei vēļ reizi iz tuo pasaver i pumpureni ir atsataisejuši jau leluoki, sataustamuoki. Pasauļs vysapleik pylns tālu, skaņu, vysaidu bolsu. Izalīk, ka pat vysam nadzeivajam ir sova dvēsele, praseiba, lyugums – kab mes atsasauktu...

Niu Marta īt da okys. Jei pasaceļ iz pierstu golu i verās tuos dzilīnē. Sīvīte tī īrauga sovu atspeidīni - pleivinejūšūs motus i okys susātivi. Tys vyss ir kai īlaists, īsvīsts ari palākajūs dabasūs, pa kurim lienim sūlim īt muokuli. Jei īsaklīdz : "U-ū!" I oka jai atsasauc : "U-ū-ū!" - soltā bolsā, kurs atsasyt i nūsluopst okys syrūbūs.

Dzilīne, klusums... Dabasi vysapleik, nu teiruma pyuš viejeņš, i Marta tai da kaula sajiut, cik pasauļs ir breineigs. Ite, dobys vydā, juos dvēsele ir kai sātā - tu, ciļvieceņ, guli pļovys zuolē, tuos navoldamajā vaļsteibā, klausīs sīna kozuos, kurys čyrkstynuoj kai nagudrys. Itī spieļmani tok naapklyss vysu nakti. I tod jai acīs īspeid ružova reita dzīsna. Sirds naatļauņ nūgulēt rosuo tuo myglys sveiduma. Gribīs vērtīs kai ceiruļs dzer rosu, kai ar seikū gnēzeiti putneņš tū salosa nu kotrys lopenis. I nav jau nikuo teiruoka par rosu... Vīneigi vēļ cylvāka osorys. Stuosta, ka rosā asūt penicilins, deļ tuo babeņa, slyma byudama, tamā reitūs mozguoja acs.

Sorkonreikleitis Maltys upis kruostā ari jau pasamūdušys, dzer myrdzūšū rosu nu nīdru...Kai aiz tuoleja aizkora snauž juos bieņeiba. Naaizmierstams ir dzymtuos sātys skons i smuords. Sirds, dūmys, acs i elpa skrīn iz tīni...

Mameņa... bruoļs... tāvs... Šakur mama izguojuse pogolmā, izkrateit gultys deči. Jei pasagrīž pret sātu i īt da kūka gaņķu... Ar kaneni rūkos nu zvyu giušonys atsagrīž tāvs... Tod Martys ocu prīškā nūsastuoj zīmys dīna - mama ar spani, pylnu izmozguotu drieņu, dūdās iz upi pi ladā tāva izcierstuo cauruma, tūs skoluotu...

Garus godus Martai ar bruoli beja kūpeigys spieļu dareišonys i vuiceibu gruomotys. Jī beja dalejuši gon bārnu bādys i prīkus, gon tāva i muotis gluostus, taipat ari struopis. Jūs pliesšonuos nabeja garys i jim nabeja nūslāpumu vīnam nu ūtra...

Iz gaņķu Marta sajiut vīglu satraukumu. Tai beja jau nazkod, ka vīns gaņķu gols nūzeimēja - jei ir sarūštu leļu memeņa, a ūtrys gols atguodynuoja, ka jai pošai vajag sovys mamys padūma i aizstoveibys. Itī pakuopīni trepēs skaitēja juos bieņeibys mienešus, dīnys, stuņdis...

Īvu smuords te ruodīs ryugtoks, tys apjam aumūnim, i cylvāks kai pamierst, kai īkreit raja svātlaimis bezgaleibā. Marta aiztaisa acs, i niu juos vaira nav, dzeive ir aizskriejuse, pasauļs izplyuds. Kur dabasūs beja saule, tī leipinej ryusains, dzaltons mygluojs, smuorduodams piec puču i saneidams bišu muzykā...

***

Breineigi ir nu itīnis kuojom īt da mīsta centra. Dzieržamys piļsietenis skanis, jīutams, ka tei elpoj - lela i dzeiva. Tu vari tī, ciļvieceņ, staiguot, ījiems sovā redzīnī vysu saulē leipinejūšū ceļu, kur daudz tev tyvu sātu i kotra ūļņeica ir kai tova. Tu tok esi kūpā ar tuos kūkim, akminim, ļaudim. Tī ir tova senejuo sāta pi krystceļu, kur tu vysod ej garum ar pamyrušu sirdi i suopem - īte tu esi pīdzymuse, sāta ir bejuse pylna bolsu, niu daudzu jau izdzysušu... i vīns tev izskrīn preteimā, taidis cīši pazeistams nu tuolūs bārnu dīnu, i tei esi tu pošā...

Marta nūstuoj, paceļ golvu i naatsajamūt verās zīmeļu viejam leidza kai maklādama kaidys pīturys zeimis. Tod puorvalk ar dalnu par acim, lai aizslauceitu tuos daudzuos šudiņdīnys biļdis. Jai rūkā tok beja skusteņš... Tū izrouve viejs.

2. vīta – Karīna Koroļonoka (Malta),

Atmiņu stōsts "Tāva sāta myužam svāta"

Atmiņu stōsts, kas ītver munys atmiņis dažaidūs dzevis pūsmūs, velteits kai mīlesteibys sveicīņs maņ dōrgim myužeibā aizgōjušim cylvākim- babeņai, jōs brōlam Jōņam un jō sīvai tantei Zinai.

Asmu dzymusi padūmjū laikūs, un muna Tāva sāta burtiskā nūzeimī ir hruščovkys tipveida dzeivūklis Maltys centrā. Bet muna Tāva sāta, kas munā sirdī byus vīnmār, ir munys babeņis sāta Bieržgaļa pusī Šķiņču sādžā. Tei ir sāta, viers kurys ir zylōkī dabasi, un ap kuru zaļoj kūšōkōs pļovys, tī skaņ skaistōkī putnu bolsi, un pyuš līgōkī vieji. Tī bīži dūmys atsagrīž-boltajā zīmā, smaržeigajā pavasarī, krosainajā vosorā un zalta rudiņī.

Rudiņs

Gaiss sōk smaržoit pec rudiņa, reiti kļuvuši vāsi un myglys skauti. Vēļ pōrs nedeļu atpakaļ pa teirumu staigōja stārķi, saulī kaļtieja lietā izmierkušūs spōrnus un, golvas atpakaļ atlīkuši, klabyņōja knōbus. Vosora pagōja tik dreizi. Garōs, bezrypeigōs breivdīnys Šķiņčūs nūmaineis školys gaitys Maltā. Kai nazagryb braukt prūjom. Vēļ dīnys vydi sylty un saulaini, vieļ bierzeitī tik daudz bārzlapeišu nasalaseitu, un samtiņis munā dōrzā vieļ tik kūši zīd. Skumeigi maņ un mōsai, skumeigi babeņai, Jōņam un tantei Zinai. Nūgrīžu mamys audzātōs gladiolys, kas kai krōsainys svecis slīnās pretī rudeneigajim dabasim, un aiznasu atvodu sveicīni Šķiņču krystam. Vacais krysts greznys kai mežģiņu driebe stōv mežmolā pi lelōs, vacōs eglis ceļa molā. Nu sātys esmu bīži maniejuse, ka vacais kaimiņš garom ejūt vīnmār pīstoj pi krysta, nūjem capuri, pōrmat krystu un tikai tod dūdās tōļōk sovōs gaitōs. Jōņs pi krysta ir sataisiejis sūleņi, lai maija mienesī kuplais sīvu puļceņš var sasiest, kod puļcejās uz skaistīm lyugšonu breižim. Lai ir kur atpyutynoit kōjis ari kaidam garomgōjejam.

Dīna īt uz vokorpusi. Mašinā smaržoj saplyuktōs pučis pyrmajai školys dīnai, skotūs pa mašinys aizmugurejū lūgu tik ilgi, cik ilgi viņ varu saskatiet sātu. Uz slīkšņa stōv babeņa, tante Zina un Jōņs. Šei aina palīk munā atmiņī kai glezna. Kaut dreizōk nōkamōs breivdīnys!

Zīma

Attaisu acis - ustobā viel tymss- ir agrs reits. Nu virtuvīs jau atskan babeņis un tantis Zinys bolsi. Ustobā plyust iedīņa smarža, pat sīkalys mutī saskrīn. Bet, ak vai, dīmžāl nikō daudz nu tīm gatavōtīm lobumim šudiņ baudiet nadreiksteis- šudiņ Kūčys dīna. Šudiņ daudz kas jōizdora, jōpaspiej. Sirdī taidys pateikams satraukums- reit tok Zīmasssvātki.

Vysu dīnu sātā volda rūseiba. Bez dorba nav nivīns. Bet myusim obom ar mōsu nacīš gribīs strōdoit, vyslabprōtōk jau nu poša reita ītu pec egleitis. Bet mōjinīki soka, ka vysupyrms jōsakūp ustobys. Dīna ir eisa, tymsa atīt dreizi, arī Jōņs pīkreit, ka egleite jōatnas laiceigi.

Tod nu beidzūt dūdomeis ceļā uz tōlōkū mežu. Ejom caur pūru, kur prīdeitis drusku viņ lelōkys par mani. Babeņa soka, ka te jōbyut uzmaneigim, kod losi dzārvinis- te ir daudz čyusku

un akačūs var pīsmēļt zōbokus ar yudiņi. I ilgi te byut nadreikst- var apreibt un sōpeit golva nu kukužu smaržys. Golvā prōtoju, voi ejom pīteikami dreizi, lai napaspātu apreibt nu tīm kukužim, nazagribīs svātkūs mūceitīs ar golvyssōpem. Izejom caur pūru, synu ciņi palīk mozōki un prīdis lelōkys, te nu var sokt izvieleit egleiti. Egleitem pa storpu kaidis saracis milzeigys olys, līkās, ka tōs zam zemis sazanvīnoj cyta ar cytu, veidojūt eistu piļsātu zam zemis. Laikam tōs ir lopsu olys, grybātūs tōs pabaksteit ar kaidu mītu, moš tod kaidis īmeitnīks pasarōdeitu, bet baiļa, kū gon mes meža vydā dareisim, ja nu olys izleiss dusmeigys lopsys. Lobōk mekleisim egleiti. Obom ar mōsu gribīs taidu lelu eglī, bet soka, ka taidu lelu navares īnest ustobā- byus jōciert nūst golūnte voi grīstūs caurums jotaisa, lai īlein ustobā. Nā, tod tik lelu navajaga- dieļ kam egle ar nūcierstu golūtni. Un ka grīstūs byus caurums, kait tod es tymā ustobā guleišu, ustobys augšā ir tymss un solts, nu tīnis pa tū caurumu viel kaidis spūks naktī ustobā īleiss. Mekleisim mozōku egleiti. Ir tik gryuši izavieleit. Jōnukrota snīgs, cytaidi naredz, cik kupla jei ir. Un vysys līkās tik skaistys. Biedzūt vysu dūmus sakreit, egleite ir izlaseita. Ejom uz sātys pusi, bet kur ir sāta? Vysys prīdis līkās tik vīnaidys. Prōtoju, voi pōrejī zyna, uz kuru pusi sāta, īt tai drūši, laikam zyna. Līkās, ka jau mikrieslis nōk, kaut dreizōk tys pūrs beigtūs. Kōjas ar jau sōk pagurt nu snīga un pynās kukužūs. Par laimi sōku atpazeit vītu, un caur lelīm bārzim pūra molā jau var saskatiet sātu - dzaltonu, kai sauleiti. Izejom nu pūra, un te jei kaļnenī siež, apsnegušu jumtu ar lūgu acim skotūtīs uz pūra molu. Laikam jei ari myusus gaida un sazatrauc, kur gon mes tik ilgi palykuši, voi naasom apsamaldiejušīs pūrā. Nasazatrauc- mes asom atpakaļ ar egleiti. Dreiz ustobys smaržois pec svātkim. Mekleisim rūtojumu kasteiti, kas nav radzāta nu pagōjušo goda svātkim. Pa godu jau aizamiersīs, kaidys mantēnis tī beja. Ņimsim vysys nu kastis un liksim egleiti. Un tod liksim svečtureišus ar svecem, lai tos sadagtys mirdz kai zvaigzneitis dabasūs. Un tod byus tik skaisti, ka caur sātys lūgu sveceišu gaismu redzēs tōli, tōli. Pats Jezus bierneņš redzeis, ka te svin Zīmassvātkus.

Pavasars

Pavasars ir muns mīļōkais godalaiks. Bet šūgod tys ir cytaids kai cytugod. Zīdūšos pļovas sadz skumju mygla.

Ir agrs maija reits, it kai jau maija vyds, bet reits ir tik dzestr. Saule speid, bet līkās, ka tei nimos nasylda. Sāta pylna ar cylvākim, bet ir klusa. Šudiņ sāta atsavodōs nu sova saimnīka Jōņa. Jam vīnmār beja priks par cīmeņim. Šudiņ pogolmā ir daudz cīmeņu. Jōņs vysu sovu 91 godu garū myužu pavadeja itymā sātā. Jō rūkom ar brōļu, mōsu un tāva paleidzebu tei tyka calta. Piec tāva pōragros nōvis jis kļuva par šōs sātys vīneigū veirīti ar vysim tam pīzanōkušim pīnōkumim. Jōņam beja zalta rūkas un apkiereiba galdnīceibys dorbūs, tys beja Dīva dūts talans, kuru nabeja īspiejis pylnveidōt školōs. 91 gods ir garš myužs, bet jis pats stōstieja, ka tys palidōjs kai daži godi. Jis sacieja, ka sirdī viel līkās, ka esi jauns un sprauns, ka vysu vari, tikai ķermeņs vairs nav tik apsvīdeigs. Jōņa mīļōkais godalaiks beja pavasars, kod vysss sōka zīdiet, kod kiukoja dzagiuze. Un šudiņ vyss zīd, pūrā kiukoj dzagiuze, un es tycu, ka jis tū redz un dzierd, tikai sovaidōk kai mes.

Bieru gōjīņs plyust prūm nu sātys pa ceļeni kai upe pa zīdušū pīņīņu teirumu. Palīk sāta, lelais Jōņa kūpā ar tāvu stateitais ūzuls, kas ar sovim milzeigīm zorim apsadz bādu nūmōktū sātu.

Vosora

Cik sveitegi ir laiku pa laikam atsagrīzt bierneibys zemī. Cik te daudz atmiņu un mīļu kakteņu. Dzaltonō sāta kaļnenī jau razdama pa gobolu. Vyslobōk maņ te pateik staigōt bosom kōjom, lai var sajust zemis spāku. Apstaigōju pogolmu un bierzeiti, Daudz kas mainiejīs, daudz kas vairs nav atgrīzams. Tai grybātūs pasaleigōt leigačōs vacajā apsī aiz šķiuņa, klauseitīs kai zvōrguļoj jōs lopys nu leigaču leigōšonōs. Bet apsis sen vairs nav, pat jōs lelais, vacais calms ir satryudiejis. Nav vairs arī ni babeņis, ni Jōņa, ni tantis Zīnys. Jūs sūli šymā sātā ir stōjuši, palykušas tik atmiņu pādys.

Pogolmā volda rūseiba un skaļys čalys. Treis meitiņis un mozs puika skraida ap sātu. Nu molys verūtīs, līkās, ka tōs esom mes ar mōsu un rodu bārni. Bet tī ir muni un mōsys bārni, kuri kaļ sovus bārnu plānus, spielejās sovā īdūmu pasaulī. Es poša asmu mōte, muna mama tagad ir

babeņa un šos sātys dvieseleite. Laika upe plyust un plyust, vyss mainōs un pōrzaveidoj. Bet svareigōkais palik. Puču dūbēs zīd pučis, vacajā klāvā kai kotru godu bezdeleigu saime apsamatusies, saule aust tīpat, kur bierneibā un rīt aiz tō poša kaļņeņa, kur daudzus godu desmitus atpakaļ. Mes poši asom kļuvuši cyti, bet ar tū pošu bārna dvieseli, kura smel spēku Tāva sātā, kas myužam svāta.

Pat ja kaidam Tāva sātys nav, tikai poša rūkōs ir tys, voi Tāva sāta bys jō bārnim.

2. vīta – Janīna Dukule (Rēzekne)

Vīta, kas sirdi sylda

Asmu dzymuse Rēzeknē, pat zynu, kur tod beja dzemdeibu nūdaļa, i zynu, kur mes dzeivōjom pyrma i kaidu šaļti piec munys pīdzimšonys i iz kurīni muns tāvs (es jū vysod sauču par papu) nu dzemdeibu nūdalis atvede myusus "Volgā". Tai ka pa eistam muna tāva sāta ir Rēzekne. Niu saskaiteju, cik reižu asmu mainejuse dzeivis vītu piļsātā, izarōda, ka dzeivūklis, kurā es dzeivoju tagad, ir jau sastais.

Bet par tāva sātu maņ vysod gribiejīs skaiteit sātu tepat aiz piļsātys rubeža, kurā mes dzeivōjom kaidus treis voi četrus godus i kuru es da šam pīmiņu kai meilu, syltu i sirdei tyvu vītu. Pīmiņu bārzus pi sātys pakša, nalelu kryumu pudureiti lejōk pīkaļņē, suni Marsu i kuceiti Mirtu, i sovu draugu – vucynu Mikeli, kurs maņ beja draugs, cikom beja jiereņš, a jau iz cytys vosorys izsyta maņ zūbu, i ar tū ari draudzeiba beidzēs.

Suņa budka Marsam beja pi pošu sātys durovu, i gara važa, kura pa dīnu beja dagiuta (dasīta) pi kručika iz styura, a iz nakts paps laide vaļā nu kručika, i važys gradzyns nu sātys durovu da klāva grabēja pa drotu, kod Marss skrēja, sorgojūt sātu i saiminīkus nu svešūs. Mes tod sacejom – "myusu tramvajs brauc"!

Sāta beja ceļa molā, a tōļōk iz mežeņa pusi dzeivōja dzāroju saime ar sovim devenim voi desmit bārnim, tai ka staigōtōju pa ceļu garum myusu sātai beja gona, i Marss gūdeigi piļdeja sovus sorga pīnōkumus. Narunoju par Mirtu, tai kai jei beja pajimta iz nailga laika nu sābru, lai vuiceit jaunū Marsu omotam, a piečōk atdūta atpakaļ saiminīkim.

Muns papeņš strōdōja kolkozā iz traktora i kombaina, a tī pat rādā pi sātys beja rudzu teirums, kurais taipat papam beja jōpļauņ. Pīmiņu, kai mes ar draudzini reiz pabrodōjam pa tim rudzim, i kai maņ tod datyka nu papa... Paps gon mani nikod nasyta, a kod salomōja par nadorbim, tod maņ beja vairōk kauns, nakai baile, i vaira tai dareit nūteikti nagribieju. A vot par mamys pi sātys sastateitajom i manis izbrodōtajom pupom nu mamys gon tyka par lytkom! I tod toža dreiziņki saprotu, ka pupōs nav jōlein!

Tīpoš aiz rudzu lauka, pīkaļneitē, auga skaisti bārzi, a jūs vyducī beja savalti leli akmini, i gribējōs ticēt, ka tī ir bejuse seņtāvu lyugšonu vīta. Natōli nu tūs akmiņu reizi ar draudzini Vali atrodom nazkaidu putynu perekli i es tod kotru dīnu skrieju apsavērt, kai putnāni aug. Mama pīsaceja naaiztikt mozūs putna bārnu, ka tod mōte jūs pamesšūt i maņ byus pošai jī jōaudzei. Es gon beju gotova sovūs pīcūs voi sešūs godūs byut par audžumōti itim mozuleišim i lobprōt nosōtu jim tōrpeņus, bet putnānus gon naaiztyku, lai jau naizjaukt saimis. Vyspōr es tymūs godūs beju cīši draudzeigs bārns, steidžūs draudzētīs ar kotru dzeivu radeibu i na reizi viņ par taidu sovu naivumu sajiem pavuiceibu. Kai ar tū pat vucynu Mikeli. Myusu vuškeņai atskrēja divi jiereni, i ar vūnu nu jūs es cīši sasadraudzieju. Mes kūpā ar jū vysu vosoru skraidejom pa pļovu, byudami obeji kai vīna prōta. Par zīmu mani klāvā na cīši laide, a cytā vosorā jis manis vairs napazyna. Es izgoju jam preteimā ar atplāstom rūkom, jis skrēja da mane. Es cerieju, ka ar pīku, a izarōdeja, ka ar pīri zūbūs! Nu, pīna zūbus es i pošā sev rōvu ōrā, tai ka vīna zūba zaudiešona nabeja lela bāda, bet nu tōs dīnys nu Mikeļa gon turiejūs tōļōk. Tai pat beja, kod gribieju sasadraudzēt ar vīnu tōrpeņu sātys pogolmā. Vīnu dīnu es ar jū spieliejūs, a piec dažu dīnu satyku jū jau spolvainu. Pajiemu sauvē, a jis maņ salaide pylnu rūku ar spolvom. Paps tod pusi dīnys tōs spolvys ar piņceti volkōja maņ nu dalnys ōrā. Tagad to maņ jau zynoms, ka tys beja cyts tōrpeņš, i ka ar tōrpenim (i lobōk na spolvainim) vajag it zivs zvejōt, a na auklēt jūs sauvēs.

Muna mama labi šyva, jai beja Zinger šyumašyna i daudzi klientu. A maņ lobōk patyka pajimt nu papa vasari, noglys i dieļa golu i sist tos noglys dieļi. Nu i na bāda, ka reizem i par pierstim trōpieju. Izalosūt nu treju ļaleišu i diveju mašineišu, maņ vaira patyka nūsajimt ar mašineitem, seviški tymā vosorā, kod da sābru beja atbraucs jūs unuks i goja da mane sastōdeit maņ kompaneju. Kryumu pudureitī pi sātys beja taida nalela vīteņa, kur mes varējom vysu dīnu nūsajimt ar tom spieļu montom, kurōs myusim tymā laikā beja. Nu na jau tik daudz kai tagad var dabōt, deļ tō labi dorbōjōs myusu fantazeja, taisūt nu zoru, zōlis i papa īdūtūs kūka kluceišu vysu, kas viņ myusim beja vajadzeigs!

Ar papu maņ vysod beja aizdedzeigai, iņterasantai, ar jū mes varējom izdūmōt vysaidys meilys glupeibys i obejim tod beja ļusteigs prōts. Mama deve papam dorbā leidza iedīni, a, kod jam kaida svīkstmaize voi galis gabaleņš palyka nadaāsts, tod vokorā jis atdeve jū maņ, saceidams, ka tys ir zača peirāgs. Es tod beju cīši izvieleiga iesšonā, a papa atnastūs "zača peirāgus" iežu ar gordu muti. Cytu reizi, kod paps strōdōja tiuļōk sātai, es poša nešu papam pušdīnis, steidzūs, lai iedīņs kastruleitī naadzystu. Tod maņ beja atļauts palikt pi papa traktorā voi kombainā da dorba beigu. Tai vīnu vokoru piec dorba gōjom iz sātu i sōcēs lels leits ar pārkiuni. Mes eimom rūkōs sasadavuši, a prīškā zibiņs kai ar peicku šausta! A mes eimom dzīdōdami, rūkōs sasadavuši, i myusim ir cīši labi. I nikō, ka ni vīnam, ni ūtram nabeja dzīdamo bolsa. Kas ta myusus pārkiuņa laikā dzierd? A mama sātā, aiztaisejuse ar stauņom lūgus i aizslāguse durovys, kolidorā lydze Dīvu. Jei cīši beidōs pārkiuņa, a te vēļ i myusu sātā nav.

Runojūt par začim, to maņ na viņ „zača peirāgi” patyka, a i začu medeibys. Papam naz nu kurīnis beja dabōta blise, i jis dažu reizi pajēme mani medeibōs. Saguluši aiz kryumeņa, veromēs, nu kurōs pusis izskrīs začs. I te es radzu, ka jis ir tepoš tiuli nu myusu. A paps nasaun! Es jam pa kluseņom soku: pap, sauņ! Laikam itūs munus šveikstus dzierdieja na toļkin paps, a i začs, i tiuleit pat aizlepatō mežā vydā. Piec itūs naizadavušūs (a mož, vysmoz deļ zača, i laimeigūs) medeibu paps kaidu dīnu, nu dorba īdams, atnese iz sātu dzeivu zači. Garauss dzeivōja pi myusu papa sataiseitajā būreitī naz cik mienešu, a tod mes jū palaidem atpakaļ mežā. Tymā pat mežeņā mes ar mamu lasejom avīkšys i lelys, soldonys zemneicys, kurūs beja cīši daudzi nalelajā pļaveņā mežeņa vydā. A rudinī gōjom sienīs.

Sātā myusim elektreibys nabeja, a muns paps nūpierka radeju ar divejom lelom batareikom, nu kurūs beja provasts vods da lelōs lampys ustobys vydā i lampenis tymā kōktā aiz skapa, kur beja myusu gultys ar cysu matrasim. Pa radeju es klausejūs raidejumu bārnim ar Veru Singajevsku, a cikom mozō lampeņa dag, maņ vajadzēja aizmigt, deļto ka tymsā aizmigt maņ na cīši veicēs. Reizi naktī (voi vālā vokorā?) es pasamūdu nu tō, ka dzierdieju čaukstiešonu i bolsus nu tōs pusis, kur beja tāva i mōtis gulta. "Kū jius tī dorot, ka gultai cysys viņ bierst?" Itys navaineigais bārna vaicojums beja par īmiesli tam, ka maņ dreiši viņ beja sataiseita atseviška ustabeņa, nūpierkts nalels galdeņš i jauna, smuka, zaļa tahta. Tahta da šō laika stōv myusu dačā. A galdeņš maņ jau beja vajadzeigs, tai kai rudinī es sōču īt školā. Ap tū laiku es jau varieju skaiteit i latvyski, i krīvyski, i maņ jau beja lobs bārnu grōmotu krōjums obejōs volūdōs.

Pīmiņu tōs sajiutys, kod izzynojom, ka cylvāks lidōjs kosmosā, i tod vysi dzīdōja častuškys par Gagarinu. Pīmiņu oku natoli nu sātys, i bārzu sulys, kurys mes tacynōjom nu bārzu pi sātys. I kai dzynom buļbu vogys ar kolkozā pajimtū zyrgu. Vysbīžōk, piec muna lyuguma, tei beja kēve ar kumeleņu – maņ vysod ir cīši patykuši zyrgi. Tī mes dzeivōjom toļkin kaidus treis godus, a deļ mane tei sāta ir vīta, kurā grybātūs atsagrīst. A mož i vēļ pabyut tymūs godūs, kod paps nese "zača peirāgu", kod jis īvuiceja mani ēst captus seipūlus, sist noglys dieļi, i kod mes gōjom pōri kolnam, zibiņu apspeidāti...

Šūgod palīk jau 25 godi, kai paps aizgōjs myužeibā, i byus diveji godi, kai da jō aizgōja mama. Es jau poša četrys reizis asu baba. Nazynu, kū par sovu bierneibu stōsteitu (voi stōsta) muni bārni, bet mes ar veiru raugom dareit vysu, lai tei sāta, kurā mes tagad dzeivojam i asam, byutu myusu bārnim i unukim eistyna Tāva sāta, kur jī var vysod dabōt mīleibu, syltumu i atspaidu, i lai jī zynōtu, ka te jī vysod ir gaideiti i vysod te jī ir SĀTĀ.

2. vīta – Santa Sirmoviča-Beļinska (Viesītes novads)

Tēlojums "Sirdsprieks zem svēteļa baltajiem spārnēm"

Es priecājos, tu priecājies, viņš un viņa priecājas, mēs priecājamies... Par ko? Prieks ir tik daudzveidīgs kā krāsas gleznotāja paletē. Arī priecāties var dažādi: līksmot, gavilēt, starot, būt sajūsmā, lustēties. Tu priecājies par svētkiem. Viņš priecājas par izveseļošanu, viņa – par labi paveiktu darbu. Mēs – par sekmīgi nokārtotu eksāmenu. Jūs – par gaidāmo iespēju satikties ar draugiem. Viņi – par līdzcilvēku veiksēm. Un es? Par ko priecājos es?

Es priecājos par gudrām sirdīm. Prieka sinonīms ir arī sirdsprieks. Par to arī mans stāsts.

Bērnībā kopā ar brāli un māsu cēlām mājas – no smiltīm, klucīšiem, kartona kastēm, malkas pagalēm... Arī tagad mēs ceļam māju. Ne no klucīšiem, smiltīm vai kastēm, bet no domām, vārdiem, darbiem, no sirds attieksmes pret dzīvi, līdzcilvēkiem un Dievu. Ceļam māju, kas būs, kā to saka Svētie Raksti, "mājoklis nevis rokām taisīts, bet mūžīgs Debesīs". To darām ar gudrām sirdīm. Jūs jautāsi – kāda ir gudra sirds? Dievbijīga? Darbīga? Elastīga? Apzinīga? Prātīga? Jūtīga? Priecīga? Beidzot trāpīts, tieši priecīga ir gudra sirds. Tā prot priecāties par sīku ziedu dabā, par sniegpārslu uz rakstaina dūraiņa, par leduspuķi loga rūtī, par pirmo uzplaukušo vizbulīti.

Tie ir daži mana prieka mirkļi. Tās ir mana prieka sekundes, kas pārtop minūtēs, veido prieka stundas, summējas priekpilnās dienās, nedēļās, gados. Iespējams – veidos mūžu. Tas patiesi varētu būt prieks mūža garumā. Tikai jāiemācās iet ar gudru sirdi.

Kā es eju? Ar kādu attieksmi: īgņojoties, dusmojoties, cenšoties atriebties citiem un dažreiz sev, visur saskatot tikai to, kā man nav, kas man pietrūkst, vai pretēji – priecājoties par to, kas man ir, arī par to, kas man nepieder, bet ko es varu redzēt, dzirdēt un sajūst.

Dabā ir vajadzīga kā roze, tā nātre. Būtiski ir, kā es skatos uz šo rozi vai nātri. Divi cilvēki iet pa vienu meža taku. Pirmais saka: taka bija bedraina, zari sitās acīs, kurpes rasā samirka, odi koda... Otrais stāsta: cik skaistas putnu dziesmas dzirdēju, kādas tur sārtas brūklenes un lieli riekstu čemuri. Neviens no viņiem nemelo. Jautājums ir: kā viņi skatās uz pasauli? Ko viņi redz – labo vai slikto, patīkamo vai nepatīkamo.

Kā pa meža taku ej tu? Es eju, redzot patīkamo. Prieks rodas pats no sevis. Tas nav īpaši jāmeklē, par to nav nepārtraukti jādomā. Tas vienkārši ir. Manuprāt, pa dzīves ceļu ejot, būtiskākais ir atrast savu vietu, kur augt, kurai piederēt, kuru lolot, kopt un post. Tikai tad pasaules redzējums kļūs gaišāks. Es esmu atradusi savu vietu, jo apzināti nāku no dzimtās mājas, no savas ģimenes, no Ormaņkalna, no mazās Sēlijas lielajā pasaulē. Gribo šo māju sajūtu nest ar prieku un dāvāt to citiem.

Man ir sava vieta - skaista, tuva, mīla, kopjama, saudzējama un lolojama. Tā ir mana dzimtene. Kas ir mana dzimtene? Latvija? Pārāk plaši. Tās galvaspilsēta Rīga? Pārāk tālu. Mammas dzimtā pilsēta Ludza, kuras senajās pilsdrupās uzkāpjām vienmēr, braucot uz vectēva, vecmamma un vecvectēva atdusas vietām? Nē, ne jau man. Kad uzkāpju Ormaņkalnā un ieeju savā dzimtajā pagalmā, saprotu, ka tikai te ir mana dzimtā zeme. Tepat pie mājām Līgo kalniņš, no kura neatkarotājams skats paveras ziedu un smilgu jūrā līdz pat Lietuvas mežiem. Tur, tālu ielejā, no Dienvidsusējas izkāpusi migla – reizēm bieza kā vate, reizēm – šķidra un viegla kā balts zirnekļa tīkls un tik tīra, ka fejas varētu savai karalienei gultā klāt.

Pirms pieciem gadiem Līgo kalniņā pastāvīgu mājvietu atradām diviem dzirnakmeņiem no 19.gadsimta vēdzirnavām Ormaņkalnā. Tie kādus 30 gadus bija skumuši mūsu dārza stūrī. Tagad lepni gozējas Līgo kalniņā. Joprojām Jāņu nakts burvību, ugunsroku, vērtīšanos rasā baudu tikai savās mājās Ormaņos. Sakoptība un dabas skaistums tik ļoti uzrunā, ka pagājušajā vasarā šeit, Līgo kalniņā ar skatu uz Saukas ezeru, notika laulību reģistrācija. 10.jūnijā jau pieteikta otra.

Esmu dzimusi un uzaugusi Ormaņkalnā. Mīlu šo vietu un ar to lepojos. Redzu, kā apvārsnī zeme satiekas un gandrīz saplūst ar debesīm. Bet miglainajos rītos jūtos kā brīnumainā un sirreālā pasaulē. To nav iespējams aprakstīt, var tikai baudīt, elpot un priekā raudāt no priekšāesošā brīnuma. Ziemas saulainajās, sarmotajās dienās skati ir fantastiski – visa pasaule

šķiet kā viena milzīga, zaigojoša ledus skulptūra. Bet pavasarī atliek tikai ieklausīties strautiņu urdzēšanā, lai saprastu, ka daba mostas. Vissīkākais asniņš svaigi smaržo. Cik ir šādu gaisa bagātinātāju, prāts nespēj aptvert. Katrs no tiem neatvairāmi dzīvo sev par prieku, neapzinādamies, ka iepriecina arī mani. Un saule! Tā nekavējas ilgi aiz mākoņiem un izbāž savus spožos starus kā plūdus pār Ormaņkalnu un ieleju, mežiem un Saukas ezera spoguļi. Līdz ar tās spožumu izgāžas arī pavasara jausma pār dabu un manu sirdi. Cik gaiši un silti, un priecīgi kļūst! No jauna rodas cerība un pašaušanās, ka aukstā ziemas tumsība izzudīs arī no cilvēku sirdīm. Šķiet, es pat saklausu, kā zāle dīgst. Un manī ar lielāku sparū sarosās prieks par gaidāmo vasaru. Pieniņu dzeltenums žilbina acis. Te izbaudu vasaras sākumu visā tās krāšņumā. Viss vienādi spilgts, spīrgts, košs un gaišs. Arī manas domas un izjūtas.

Pie mājām ir ugunsnovērošanas tornis. Tētis savā laikā tur vasarās strādāja. Uzkāpusi tornī, varu redzēt vēl tālāk kā no Līgo kalniņa. Meži ir visdažādākajos krāsu toņos. Pavasarī baudu zaļās nokrāsas, bet rudenī oranžo, sarkano, dzelteno, brūno. Ne tikai meži ir krāsaini, bet arī mana māja, tās apkārtnē un pati dzīve. Dzimto māju Ormaņu apkārtni rūpīgi un regulāri kopjam. Vairākkārt esam saņēmuši apbalvojumus par sakoptāko lauku sētu un tās apkārtni. Goda vietu atradis mālā veidotais pakavs "Skaista mana sēļu sēta".

Domājot par māju apkārtni, vienmēr atceros savu vectēvu un viņa smago darbu. Pateicoties viņam, mūsu mājas gars ir tāds tīrs un skaidrs. Visu savu mūžu vectēvs ir stādījis ābeles, ķiršus, plūmes. Viņa stādītais dārzs mani ļoti priecē, tā augļus baudām ne tikai mēs, bet daudzi draugi, paziņas, radi, arī garāmgājēji un garāmbraucēji. Rudenī visus ābolus nenovācam, tāpēc ziemā ābeļdārzs pārvēršas par paradīzi stirniņām. Vēroju, kā drosmīgākās meža iemītnieces, ar āboliem mielojoties, atnāk līdz pat logam – aiz tā aug veca ābele, kuras augļi īpaši gardi. Reizēm gan pārņem dusmas un sarūgtinājums par stirnu nodarītajiem postījumiem.

Vairāk nekā pussimts saldo ķiršu jūlijā mirdzina savas daudzkrāsainās, sulīgās ogas, aicinot: "Nogaršo mani!" Es mielojos un vienmēr ar prieku un dziļu pateicību atceros vecotēvu. Gar ceļmalu pie dīķa nu jau lielas izaugušas vectēva un brāļa stādītās egles un ošu rinda. Pagalmā slaidas kuplo tūjas, dažādi košumkrūmi, kuru nosaukumus nemaz nezinu. Atceros, kā kopā ar vectēvu stādījām kastaņus. Tad man bija pieci gadi. Diemžēl šie kastaņi neieauga.

Sētu no visām pusēm ieskauj domīgās un sērīgi zaļās egles, skaistules kļavas, ziedēšanas laikā smaržīgās liepas, ugunssārti pīlādži rudenos, slinkie oši, kā daudzžuburaini svečturi majestātiskie kastaņi, platplecainie ozoli, trauslie vītoli, bērzi baltos linu kreklos. Pavasaros kopā ar tēti pirmais darbīgais gājiens pie tiem sulu laikā. Tētis saka, ka bērzu sulas ir spēka dzēriens. Viss zemes labums tur esot sasūcies iekšā. Es dzeru aizgūtnēm un jūtos stipra, arī droša. Tikpat droša un neapdraudēta kā manas sētas četrkājainie draugi: pasaulē mīlīgākā kaķenīte Džuse, neaprēķināmais, draiskulīgais kodējiņš takšelis Reksis, runcis, veterāns, Tēvocis un vēl...

Sētsvidū stāvot, pametu acis cēlajās eglēs. Tajās šobrīd piesnigusī garlaikojas stārķu ligzda. Laižu skatienu nedaudz zemāk - tur mūsu vārnas, vanagu gainātājas un Rekša izklaides objekta, tukšais perēklis. Kaut kur tajās pašās eglēs jābūt arī ūpja mājvietai. Bet, lūk, tas dobums pieder pūcei! Ceriņos uz nebēdu čivina zvirbuļi, laikam Reksi kaitinot, un tas tik aizgūtnēm rej un rej... Ļauju skatienam noslīdēt zemē – sniegs, klusums, miers. Bet es zinu, ka kaut kur iedobītēs, lapās ietinušies, ziemas miegā guļ mūsu ežu saimes – trīs vai četras noteikti.

Eži pēdējos gados kļuvusi tik droši, ka vēlu vakaros nāk uz lieveņa mieloties no Rekša bļodas. Pagājušajā vasarā vakaros mamma regulāri atstāja adataiņiem mielastu pēc tam, kad ežu mamma bija izpeldējusies biežpiena sūkalu spainī. Kāda viņa izskatījās! Ar biežpiena pārslām pieķēpis viss kažociņš, pat austiņas aizlipušas. Eži tā pierada pie regulārajām ikvakara maltītēm, ka nejutās īpaši traucēti pat tad, kad tētis sēdēja turpat līdzās un smēķēja, bet es tupēju blakus un vēroju. Vienurīt mazākais ežulis bija neveiksmīgi apgāzis izēsto bļodu, pats pakļūstot apakšā. Tā nu no rīta bļoda "staigāja" pa lieveni, bet Reksis nesaprašanā izmisīgi rēja. Kas par jandāliņu!

Jau divus gadus, lai cik neticami tas šķiet, arī bezdelīgas dzīvo uz lieveņa. Viņu ērtībām tētis pat plauktiņu ierīkojis. Iedomājieties – mēs dienā neskaitāmas reizes ejam cieši garām ligzdiņai, varam tajā ieskatīties, turpat grozās abi ņaudētāji, bet bezdelīgas perē un izvada

bērniņus. Laikam jūtas pasargātas. Reizēm gan, kaķiem parādoties, sacel jezgu ne pa jokam. Protams, arī "staigājošā" bļoda uzjundīja skaļu traci.

Kopš nodarbojamies ar bioloģisko lauksaimniecību, mūsu pļavās atgriezušās griezes, no purva ganīties regulāri atlido dzērves, uz nebēdu sisina sienāži, dzīvo kamenes... Skaisti.

Pie mājām ir dīķis. Tajā zied ūdensrozes, un parasti kāds stāv ar makšķeri. Te peldamies, kad slinkums braukt uz Saukas ezeru. Miers ir tik "traks" un daba uzrunājoša, ka vienā vasarā, kad peldējāmies un skaļi klaigājām, mums pievienojās pīle ar pīlēnu baru... izrādās savu saimi bija izauklējusi tepat caurtekā.

Nevaru iedomāties mājas bez stārķu pāra. Pavasaros sākas garais svēteļu gaidīšanas laiks. Mūsējie atlido ļoti vēlu. Citi stārķi jau sen klāt un kārtu savas ligzdas, bet mūsu egle joprojām gaida. Uztraucamies, vai ceļā nav kāda nelaime atgadījusies. Taču līdz šim vienmēr ir pienācis rīts, kad no staba pie loga atskan stārķa sengaidītā klabināšana – apliecinājums, ka viss kārtībā. Es paceļu roku sveicienam, ieklausos un jūtos bagāta un laimīga. Zeme zem kājām, zilas debesis virs galvas, stārķa klabināšana... Tas viss kopā rada priekpilnu jausmu, ka mans mazais kalns ir liels un svēts. Stāv manas mājas kalnā pret visiem vējiem un caurvējiem. Te ir sākums manai pasaulei un manam ceļam uz gudru sirdi. Šo sirdsprieku un ticību labajam stiprina Vizma Belševica:

"Zini – tava zeme paliks,
Tavas saknes tavā zemē.
Tavas pēdas tavā sētā,
Kamēr tēva sētas jumti
Balto spārnu ēnā svētā."

Tagad, baltajā, saltajā ziemā, sirdsprieka piepildīta, gaidu pavasari un mūsu sētas svēteļu atgriešanos.

3. vīta – Agita Igaune (Kārsava)

Viestule "Agita breinumzemī"

Sveika, mozuo princeseit!

Kei tjuau sūkuos? Kei bierneibu pavodi? Te roksta tova nokūtnis es, kas gryb tovu breineigū atmiņu kladi pašķirsteit. Tovus dorbis un nadorbus apskateit un dvieselis steigys parausteit. Pastosti man par tū, kū kotra dīna Tev dūd.

Pīzaceļūs agri nu reita i sauļeite aiz lūga mani jau sovā spūžumā sveicynoj. Izastaipu, apsaauņu i īmu viertīs kū garšeigu māma nu reita jer pītaisiejusja. Šudin brūkastjos debesmanna ar pīnu. Tik gaiseiga kei muokūņi pi horizonta. Bruoļs ar muosu vjāļ dasmytū sapynu giusta a maņ jau dūmys pavysam kur cytur klejoj. Škola beigusjās i breivlaika sapnis var suokt pīzapiļdjāt. Muna breinumzeme mani jau gaida, viņ jopacīšās vjāļ drusku, kod tāvs sagrīzs pādejū dieļu brusu. I dūdāmīs ceļī.

Iz breinumzemi ceļs nav tuols i vīgli teik saskaiteits kotrs sīna vuols. Pylna sumka ar gordumim, drābu kolnim, deļ tuo ka jer skaidri zynoms, ka ceļš iz muojom na cīš uotri tyks mynāts. Zaļī meži i zīdūšuos pļovys, lauku ceļi i cylvāku čalyš. Vīnmār garuos smogūs mašynu ryndys pi rubežys vuortim i babys ar dzeda smaidys pa prīkšu vysim vuordim. Sagaida, samīļoj i ustobā aicynoj. Paboroj, ar dīnys planim i dorbim mani īpazeistynoj.

Muna breinumzeme – vacvacuoku muojis. Ar lelu prīcu i napačiteibu gaidu kotru tikšonūs ar babu i dzedu. Kotra vosora kei vīns lels pīdzeivuojujums, kas pavadeits bezgola laimeigi. Vysys dīnys vīnmār aptver pylnu munu emocejū gammu. Te kaidā breidī as smejuš, ūtrā par nadorbim caur šķiunā šķierbu verūs, lai baba naītu. Beidzūt asmu te i smaidys nu lyupom nazyud, deļ tuo ka apszynojūs ka ņikur tik labi sovu laiku as navareišu pavadeit kei te – kūpā ar babu i dzedu.

Šudin ir sastdīne i īsim raveit duorzu. Baba sacapuse buļbys ar špeku i kluot dasvīduse seipulu. Cik garšeigi! Sazasādušs pi golda vysy gordu muti papušdinjojam i enerģejis pylni dūdāmīs dorbūs. Kotram sovs kapleits, spaineits kur nazuolīs ļikt i pylni ar dorbaspuru dūdāmīs iz duorzu. Vacvacuokim duorzi jer vasali 3, bet šudin raveisim tū mozuokū, kurā aug buļbys. Kotrs stuojamīs pi sovys vogys i suocam dorbu. Man ar tū raveišonu tai pagriušuok, to zemeite

cīta, to nazuolīs daudz i vītom keida buļba ar kapļi raizī teik izrauta nu zemis. Taidis korstums i bezviejs, ka sauļī ilgi navar uzaturjāt. Baba aizīt piec iudiņa i soka, ka turpynosim dorbu, kod vāsuoks bīs. Bet man tok gribīs sevi kei lelu struodņiku parodeitj, raveju i raveju, bet vogai голу naradzu. Acaveru atpakaļ a tī – teiruos šausmys, ņi smītīs, ņi rauduot, buļbu goboli viņ vogys vydā radzami. Komer baba naradz, as tuos buļbys atpakaļ vogā īrūku i nu vogys uotri viņ paziudu. Ījīmu ustobā, sataisu kompotu i nu babys ačom tai namonami paziudu. Tod dzeds steidz iz vogu keidu nazuolī ratynot i īraugūt munu vogu suok mudeigi mani pratynot. Iz dzeda vaicuojumū – kur palyki voi sovu vogu pabeidzi? As atbyldu – da, dzed, as dreiži, bet raveit sajīt man nagleiši. Dzeds sanas molku i salej iudiņi pierītī. Vokorā malnuo pierts, iz kuru vīnmār brauc i munu bruolānu ģimene, sirsneigys sarunys garanteitys. Ar babu kluosim goldu, lai sagaideitu cīmeņus. Cīši svareiga tei kūpā byušona, kas zalta viertī gūduota.

Te vosorys korstuokys i ūgys gorduokis, te putni dzīd skaistuok i mīgs man jer cīšuoks. Kotru reitu ceļūs i kluseitem nu sovys gultys as veļūs, lai napamūdynotu puorejūs, kas vjāļ soldā mīgā īgrymuši gul. Aizveru durovys iz blokusustobu, īslādzu televizoru i gaidu, kod suoksīs keids muļciks, lai varātu īzateit sagā i nūzaviert tū. Vīnmār iz golda keids soldums, kas mutī īčāpoj skotūtīs televizoru. Baba piec keida nalela breiža nuok i sveicynoj ar syltu "Labreit!" Uzsylda čajniku i uztaisa man čaju. Svīstmaizeitis nu reita kei rituals, kurš ņikod nateik izlaists. I nu babys sajemu lobys ziņis – šudiņ man pīzabīdruos bruolāni ar kū kūpā tiks dareiti nadorbi. Īsim ar babu iz klāvu, kur gūteņis, vīsteņis i cyuceņis juoboroj. Nadaudz gūteņi slaukt jau īzamociejusjās, bet spieceņa tuo moz, lai sajītu darbeņš itys lobuok. Kod dzeivnīceņi paboruoti, pakaisus tīm vāga i gūteņis gonūs juoizvad, lai svaigu gaisu i zuoļeiti tuos bauda. Rosys piļīni vjāļ pi kuojom mirdz i sīnuoži sisynoj apleik myusim. Reita svaigumu īlpojūt i izjiutūt, taidis vīglums puornam. Brīnūt pa rusuotū zuoļi, sļapnom kuojom i nūnuokūt muojos, laiks gūteņis pīnu izkuost. Baba paņem slauktivi i marli, izkuoš pīnu i syltuo pīna burceņi īnas ustobā. Uztaisu zaps maizi i ar syltū pīnu uorā iz sūleņa baudu itū gordumu.

Jautruokuos dīnys tuos, kas pavadeitys kūpā ar bruolānim. Cik mes azartiski spielejūt kartys. Pat baba nūsmīn kluseibā par mīsu strateģeji, kuru pīlītojūt tikai mes poši sovā storpā asom spiejeigi tū izskaidrot. Ik dīnys braucīņs ar ritiņi kei meditateja, nu kurys Tu nazyni kū sagaideit. Pa ceļam spieļojam sacenseibys, kurš pymīs tiks golā i cenšamīs vīns ūtru nūjimt nu trasis ar kuoji sperūt pa ūtra ritiņa bagažņiku. Vīns ūtru vadūt iz ritiņa rāmja cenšūtīs izpiļdjāt keidu triku i nasavoldūt ritiņa ruļi acamūstamīs keidā dubļu gruovī, piec kuo vysy smejamīs i nazynom kei pazarodeit babai ar dzedu ačuos taidi šmuļi. Centrā postakaste iz kuru jobrauc raizi nedelī, bet nav nimoz tik vīgļi, ja kotram nav tys lobuokīs braucamreiks. Kurīs pyrmīs paspiej paķert ritiņi, tys i brauc pakaļ posta viestim. Jesļi keidu raizi goduos satikt Reņi voi Zepu var nūdrūšynotīs ar soldu duovoneņi, kas pavysam nūteikti ir gorduoka kod teik apāsta vīnai. As kei jūs mīluleitja vīnmār teiku palutynota vairuok deļ tuo soldumu ņikod natriukst lai pacīnuotu arī babu, dzedu i bruolānus. Naasmu jau skūpa, lai jau teik. Jodzeivoj tok draudzeigi.

ņikod tai nav biejs, ka nav kū dareit. Vīnmār acarūn keids darbeņš, kas juopadora. Bīži taisom sovus štābeņus, kur breivuokūs breižūs tveram i baudam skotus nu putna lidojuma. Pavysom parosti nu atrostim dieļeišim i nu īkšpusis apleimeiti ar čipsu paku papeirim. Tik kruošņi i vīnkuorši raizī, bet skaisti. Spielejūt pasliepis var atrast taidys vītys, ka pat baba ar dzedu navar īzadūmot ka tī var īļeist i paslieptīs. Bet tī arī jer tei bauda, izzynuot kū jaunu i atkluot tū cytim, bet reizem nūkluseit i lepotīs ar sovu atrodumu.

Kanieļa buļceņu smarža i līpzīdu čaja garša, tei raksturoj puosoku munu, kurai navar redziet viel голу. Puču kruošņumu, kas apkuort ap muoji volda, navar napamaniet, deļ tuo ka tys babys lepnums, kas aptekaleits i kūpts ik dīnu. Dzeda stypruos rūkas vīnmār kaut kū dareit steidz. Bez dorba tuos naspiej dzeivuot alkstūt jaunus dorbus dareit i breinumus radjeit.

Tod, kod nabīs man īspiejis vairs te byut, as turpynošu stosteit par ituos vītys lītom. Lai zyna par tū vysu kotrs i padūmoj cik svareigys tam dzymtys vītys. Kei tāva, muotis placs, tai babys, dzeda skaidruo acs. Tūs mīlesteiba, riupis i paļeidzeiba keidā breidī syurā.

Bet tys vyss tik spylgti munā atmiņī godu nu goda globojās, ka naīspiejami tū vysu aizmierst. Kod atbraucu, tod izbaudu sovu breinumzemis burveibu. Tik daudz kas mani te saista

i pīvylynoj. Vokorūs pyrms mīga puorskotu sovu dīnysgruomotu, kas īroksta vysys atmiņis nazaiudūšā failā. I sirsneņī syltums izūgās, tik patīsi i skaisti acarast te i izbaudeit vysu, kas teik man dūts.

As ceru, ka Tu tū naasi aizmiersusja i atcerīs, kei tĵau guoja breinumzemis apvuoršņu izzynuošonā. Naaizmiersti ņikod itū pasakainū vītu kū sauci par sovu breinumzemi. Man priks ka Tu uzrunuoji mani i centīs dziļuok uzzynot par sevi. Bet naaizmiersti itū vītu svātū, kas vīnmār tovā atmiņī tiks sāta.

3. vīta – Iveta Seimanova (Reiga).

Zalta pūds

Zylūs azaru zemē es pamanieju sevi laimeigu asam... Tī laiks smōrdoj piec bierneibys munys, tikkū slaukta pīna i maizis nu cepla... Vēl tam pa viersu līpu zīdu smōrds! Apjam kai soldons mads nu bierneibys munys. Tī dypynoj muni - moza bārna sūli. I tōli pa ūļneicu, pa mōlainim celim aizvad da babys i dzeda...

Es naasmu nikaida lelō stōstneica, bet muns dzeds Marjans – tys gon beja lobu lobais stōstnīks, vysi jō stōsti beidzēs ar kōzom, kurōs jis ari bejs - ieds, dziers, i pōr lyupu jam teciejs, bet mutē nikas natics. Es klausejūs i iļgi sovā – moza bārna prōtā dūmōju: nu kait tys tai ir bejs, ka jis vysur beja, jū vysur lyudze, jis ēde i dzēre, bet jam nikod nikas natyka. Bet laikam jis bogōts beja ar tū klōtbyušonu tymā vysā, kur tūs vacūs stōstus dzierdēje, kur daudz kū redzēja i kū myusim, unukim, tōļōk varēja nūdūt.

Nikaidu zalta pūdu pi jō ari nabeja, bet baba mōcēja vysus pabarōt tai, ka mutis un vādari beja pylni, bet pōr lyupom gon nikas natecēja. I bogōti jī nabeja, tik viņa kai deveni bārni i bīzs ar unukim. I kod jī vysi pi babys sabrauce iz Zīmyssvātkis, kopu svātkim, iz sīna pļaušonu, guļbu stateišonu, māslu tolku voi ari koč iz abāda iesšonu, ak, kas par ļusteibu tod beja! Kas tei par bogōteibu pa ustobu skraidēja! Skanēja vysa saimisteiba! Ustobys iz divim golīm vōrējēs kai putrus kotlā! Skaļōk viņ pogolmā beja, kur boļti i raibi tītari gāginōdami skraidēja, cēle traci, bet tod tys ari nabeja iļgi, - baba ōtri viņ izskrēja, nūrōve sovu prišķinīku i ar tū jūs dzyna prūm: "Prūjom, čorti taidi! Nasamaisit te maņ pa kōju, naredzit, maņ bārni sabraukuši!"

Dzeds jau beja vacs. Rūtainā perkeļa kraklā gulēja iz sylta cepla i myusim, bārnim, pōsokys stōstēja, kod izvylka pa kaidai cukerkai īdeve (zam spylvyna jam tī beja leli krōjumi!). I vīnu pōsoku – par zalta pūdu, jis stōstēja iļgi i vysim. Dūma beja taida: ka jis pats tū pūdu aiz pašaleitis asūt īracs i tys, kurš tū atraks, byušūt ļūti laimeigs!

Ni zalta, ni sudobra mes tod naatrodom, bet volūdu, volūdu gon - tū kai zalta gobolu jis maņ tōļōk nūdeve. A baba tū īaude lupatnīkūs, rūžainūs palavikūs, da i dreļa dečūs, kruževys skapī maņ atstō, a lyna dvīļus jei špalerūs ītyna, pyunī skreinē nūlyka, lai es jūs kai zaltu ōrā caltu. I ni tū viņ! Daudz, daudz vairōk! Meilūs vōrdus peirāgūs īcepe: "Še, ēdit, ēdit, muni zalta gabaleni!"

I tei laimeibys sajiuta kai zalta pūdā vīnmār i munā keiseļa kotlā, kod es tū vōreju...